

Başvuru: 05.10.2024

Kabul: 31.12.2024

OnlineFirst: 31.12.2024

DOI: 10.37344/talim.2024.59

Copyright @ 2024 • ÖNDER

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/talim>

e-ISSN: 2630-5887

Aralık 2024 • 8(2) • 123-154

İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Dersleriyle İlgili Görüşleri

Ahsen Büber¹, Ayşe Sena Özekin Özokudan², Züleyha Kurul³, Ramazan Gürel⁴

Öz

Pedagojik formasyon eğitimi yükseköğretim öğrencilerini öğretmenlik mesleğine hazırlayan bir eğitimidir. Türkiye’de yükseköğretim tarihi süreci içerisinde pedagojik formasyon eğitimi çeşitli şekillerde verilmiştir. En son şekli ile seçmeli dersler arasında yer alan pedagojik formasyon eğitimi derslerinin en verimli şekilde öğretim süreçlerine yansıtılabilmesi için değerlendirilmesi gerekmektedir.

Yapılan çalışma ilahiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin bakış açılarını, pedagojik formasyon derslerinin niteliği, niceliği ve yeterliliğine yönelik algılarını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerinin gerekliliğine yönelik bakış açıları, öğrencilerin en çok ve en az katkı sunduğunu düşündükleri dersler ve pedagojik formasyon derslerinin öğretmenlik becerilerine katkısı araştırmanın problemlerini oluşturmaktadır. Verilerin toplanması ise uzman görüşleri eşliğinde oluşturulan anket formu ve açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış mülakat formu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada karma araştırma modeli uygulanmış olup araştırmanın nicel kısmı anketlerle ölçülmüş nitel kısmında ise içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın açık uçlu sorularının kapsamının geniş olması sebebiyle kategorik analiz yapılmamış, anket sorularının yorumlanmasında açık uçlu sorulardan faydalanmak suretiyle yetinilmiştir.

Araştırmanın evrenini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırmaya belirtilen fakültelerde 2023-2024 öğretim yılında pedagojik formasyon derslerini alan ve son sınıf öğrencisi olan 288 öğrenci katılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin, en çok verim aldıkları pedagojik formasyon dersi Öğretmenlik Uygulaması dersi olmuştur. Bu dersi sırasıyla Eğitim Psikolojisi ve Sınıf Yönetimi dersleri takip etmiştir. Bunun yanında öğrencilere göre kendilerine en az katkı sağlayan pedagojik formasyon dersi olarak Eğitim Bilimlerine Giriş dersi birinci sırada yer almaktadır. Bu dersi Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme dersi,

¹ Sorumlu Yazar: Ahsen Büber, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, E-posta: ahsenbuberr@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2743-0061

² Yazar: Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı, E-posta: aysesena.ozokudan@kilis.edu.tr ORCID: 0009-0004-5818-3564

³ Yazar: Züleyha Kurul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, E-Posta: zuleyhakurul@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5630-9707

⁴ Yazar: Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı, E-Posta: ramazan.gurel@marmara.edu.tr ORCID: 0000-0001-9066-9098

Öğretim Teknolojileri ve Sınıf Yönetimi dersleri takip etmiştir. Ayrıca araştırmada öğrencilerin yaklaşık yarısının (%48,9) öğretmen olmayı hedeflememesine rağmen pedagojik formasyon eğitimi aldığı tespit edilmiştir. Bu oranın yüksek olmasına rağmen araştırma sonucunda öğrencilerin, pedagojik formasyon eğitiminden büyük bir oranla memnun oldukları görülmüştür. Ancak pedagojik formasyon eğitiminin uygulama boyutunun geliştirilmesi konusundaki talepleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler

Din Eğitimi, İlahiyat, Pedagojik Formasyon, Öğretmenlik, Öğretmenlik Uygulaması

Perspectives of Theology Faculty Students on Pedagogical Formation Courses

Abstract

Pedagogical formation education is a training that prepares higher education students for the teaching profession. In Turkey, pedagogical formation education has been provided in various forms throughout the history of higher education. In its latest form, pedagogical formation courses are included among elective courses, and it is necessary to evaluate them to reflect them in the teaching processes in the most efficient way.

This study was conducted to determine the perspectives of theology faculty students on the teaching profession, their perceptions of the quality, quantity, and adequacy of pedagogical formation courses. The research problems include students' views on the necessity of pedagogical formation courses, the courses they believe contribute the most and least, and the contribution of pedagogical formation courses to teaching skills. Data collection was carried out through a questionnaire and a semi-structured interview form consisting of open-ended questions, developed with expert opinions.

A mixed research model was applied in the study. The quantitative part of the research was measured through surveys, and content analysis was conducted in the qualitative part. Due to the broad scope of the open-ended questions in the study, categorical analysis was not performed, but open-ended questions were utilized in interpreting the survey questions.

The population of the study consists of students from the Faculty of Theology at Marmara University, Istanbul University, and Istanbul 29 Mayıs University. Accordingly, 288 senior students who took pedagogical formation courses in the 2023-2024 academic year participated in the study.

The course from which students benefited the most was the "Teaching Practice" course. This was followed by "Educational Psychology" and "Classroom Management" courses. On the other hand, according to the students, the "Introduction to Educational Sciences" course was the one that provided the least contribution. This was followed by the "Measurement and Evaluation in Education" and "Educational Technologies and Classroom Management" courses. Additionally, it was found that nearly half of the students (48.9%) did not aim to become teachers, despite taking pedagogical formation education. Despite this high ratio, the study revealed that students were largely satisfied with the pedagogical formation education. However, there were demands for the improvement of the practical aspect of the pedagogical formation education.

Keywords

آراء طلاب كلية الشريعة حول دورات التكوين التربوي

ملخص

التدريب التربوي هو تعليم يهدف إلى إعداد طلاب التعليم العالي لمهنة التدريس. في تركيا، تم تقديم التدريب التربوي بطرق مختلفة على مر التاريخ. بالشكل الأخير، يتضمن التدريب التربوي كدورات اختيارية، ومن الضروري تقييمها لتنعكس بشكل أكثر فعالية على عمليات التعليم.

أجريت هذه الدراسة بهدف تحديد وجهات نظر طلاب كلية اللاهوت حول مهنة التدريس، وإدراكهم لجودة وكمية وكفاية دورات التدريب التربوي. تشمل مشاكل الدراسة آراء الطلاب حول ضرورة دورات التدريب التربوي، والدورات التي يعتقدون أنها تسهم بشكل أكبر وأقل في تعليمهم، ومساهمة دورات التدريب التربوي في مهارات التدريس. تم جمع البيانات من خلال استبيان ونموذج مقابلة نصف منظم يتضمن أسئلة مفتوحة، تم تطويرها بمساعدة خبراء.

تم تطبيق نموذج البحث المختلط في الدراسة، وتم قياس الجزء الكمي من البحث من خلال الاستبيانات، بينما تم إجراء تحليل محتوى للجزء النوعي. نظرًا لشمولية الأسئلة المفتوحة في الدراسة، لم يتم إجراء تحليل فئوي، بل تم الاكتفاء باستخدام الأسئلة المفتوحة في تفسير أسئلة الاستبيان.

تشمل عينة الدراسة طلاب كلية اللاهوت بجامعة مرمرة، وجامعة إسطنبول، وجامعة إسطنبول 29 مايو. في هذا السياق، شارك في الدراسة 288 طالبًا في السنة الأخيرة من دراستهم، الذين أخذوا دورات التدريب التربوي في العام الدراسي 2023-2024.

كانت دورة "التطبيق العملي للتدريس" هي الدورة التربوية التي حصل الطلاب على أكبر استفادة منها. تليها دورات "علم النفس التربوي" و"إدارة الصف". من ناحية أخرى، اعتبر الطلاب أن دورة "مدخل إلى علوم التربية" هي الأقل فائدة لهم، تليها دورات "القياس والتقييم في التعليم"، و"التكنولوجيا التعليمية" و"إدارة الصف". بالإضافة إلى ذلك، أظهرت الدراسة أن حوالي نصف الطلاب (48.9%) لا يهدفون إلى أن يصبحوا معلمين، على الرغم من أنهم أخذوا دورات التدريب التربوي. على الرغم من هذه النسبة المرتفعة، أظهرت النتائج أن الطلاب كانوا راضين بشكل كبير عن التدريب التربوي. ومع ذلك، ظهرت طلبات لتحسين الجانب العملي من التدريب التربوي.

الكلمات المفتاحية

تعليم الدين، الشريعة، التكوين التربوي، التدريس، تطبيق التدريس

Giriş

Eğitim, bir toplumun geleceğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Nitelikli eğitim, sadece bilgi aktarımı değil; aynı zamanda öğrencilerin kişisel, sosyal ve duygusal gelişimini de destekleyen bir süreçtir. Bu sürecin en önemli aktörlerinden biri ise öğretmenlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin eğitim kalitesi ve etkinliği, eğitim sisteminin başarısı için kritik bir faktördür.

Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sistemini düzenleyen temel yasalardan biri olan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre⁵, öğretmenlik mesleğine hazırlık süreci belirli bir disiplin ve eğitim standartları çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu hazırlık süreci, öğretmen adaylarının genel kültür seviyelerini arttırmayı hedeflemekte, adayların özel alan eğitimlerini almaları ve pedagojik formasyonlarını geliştirme çalışmalarını kapsamaktadır. Dolayısıyla öğretmenlik sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını anlama ve onlara gelişimsel seviyelerine uygun yöntem ve tekniklerle verimli öğrenme ortamları sağlama sürecidir.

Pedagojik formasyon, öğretmen adaylarına eğitim bilimi, öğrenme teorileri, sınıf yönetimi, ölçme ve değerlendirme teknikleri, eğitim psikolojisi, öğretim stratejileri, yöntem ve teknikleri gibi konularda gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan bir eğitim olup öğretmenlerin yetkinliklerini artırmak ve profesyonel gelişimlerini desteklemek için önem arz etmektedir. Pedagojik formasyon eğitimi, öğretmenlerin sınıf içinde etkili bir şekilde öğretim yapabilmeleri ve öğrencilerin öğrenmelerini destekleyebilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri ve donanımı kazandırmaktadır. Böylece öğretmenlik mesleğine hazırlık sürecinde öğretmen adaylarının insanı tanıma teknikleri, iletişim becerileri, sınıf yönetimi stratejileri, eğitimde ölçme ve değerlendirme yöntemleri, etkili öğretme stratejileri ile öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı gibi konular üzerinde odaklanması hedeflenmektedir. Öğretmen adaylarının belirtilen alanlarda sağlam bir teorik ve pratik altyapıya sahip olmaları, profesyonel olarak etkili bir öğretim uygulayıcı olmaları için temel bir gerekliliktir.

İlahiyat fakülteleri, toplumda dini bilgi ve değerlerin sağlıklı aktarımını sağlayacak olan öğretmen ve din görevlilerini yetiştiren kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu aktarım sürecinin başarılı olabilmesi için kişilerin alan bilgilerinin yeterliğinin yanı sıra, pedagojik bilgi ve becerilere sahip olmaları da büyük önem taşımaktadır. Pedagojik formasyon eğitiminin önemine binaen 2017 yılında alınan Yükseköğretim Kurumu kararı gereğince günümüzde pedagojik formasyon eğitimi, ilahiyat fakültelerinde öğretim müfredatı içinde yer almaktadır.⁶ Ancak ilahiyat fakültelerinde pedagojik formasyon eğitiminin pek çok değişiklikten sonra mevcut konumuna geldiği de unutulmamalıdır.

Türkiye'de pedagojik formasyon eğitiminin lisans sürecinin bir parçası haline gelmesi, son 40 yıla dayanmaktadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında din eğitimine dair dersler olmadığı için pedagojik formasyon eğitimi de gündem edilmemiştir. 1953-1954 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde haftada iki saat pedagoji dersi verilmesiyle bir başlangıç yapılmış, ancak verilen eğitim yetersiz kalmıştır. 1959'da kurulan ilk Yüksek İslam Enstitüsü, imam hatip okulu mezunlarının da yüksek öğrenime devam edebilmesini sağlamıştır.⁷ Enstitülere, 1972'den itibaren pedagojik formasyon dersleri eklenmeye başlanmış⁸ ve 1979-1980 yıllarında müfredatları genişletilmiştir.⁹ 1982-1998 yılları arasında pedagojik formasyon dersleri ilahiyat fakültelerinde zorunlu hale gelmiştir.¹⁰ 1998 yılından itibaren de ilahiyat

⁵ Milli Eğitim Temel Kanunu (Milli Eğitim Temel Kanunu), 1739 3 (1973).

⁶ *İlahiyat Formasyon Programları* (T.C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2017).

⁷ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2014), 229-234.

⁸ Halit Ev, *Türkiye'deki Yüksek Din Öğretimi Kurumları Programlarının Öğretmen Yetiştirme Bakımından Değerlendirilmesi* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora, 1999), 20.

⁹ "Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 42/2021 (1979), 159.

¹⁰ Mevlüt Kaya - Bayramali Nazıroğlu, "İlahiyat Fakültelerinde Pedagojik Formasyon Derslerinin Tarihi Gelişimi", *Modern Dönemde İlahiyat Eğitimi, Müfredatı ve Yöntem Tartışmaları (Çalıştay)*, (2011), 134.

fakültesinde “İlahiyat” ve “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği” şeklinde iki ayrı bölüm oluşmuş, pedagojik formasyon dersleri yalnızca öğretmenlik bölümünde yer almıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği programından mezun olanlara ilköğretim öğretmeni hakkı tanınırken, ilahiyat lisans mezunlarının ortaöğretimde öğretmen olabilmesi için Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı¹¹’nda tezsiz yüksek lisans yapmaları şartı konmuştur. Pedagojik formasyon eğitimi almadan mezun olan ilahiyat öğrencilerinin Kur’an kurslarında görev alabilmesi, Diyanet İşleri Başkanlığı ve diğer kurumlarda pedagojik formasyon eğitimi almayan eğitimcilerin sayısını artırmış, kalite sorunlarına yol açmıştır. 2010-2011 eğitim öğretim yılından itibaren ilahiyat bölümü mezunları, sertifika programları aracılığıyla pedagojik formasyon eğitimi alabilme imkânı bulmuştur.¹² 2017 yılında Yükseköğretim Kurulu’nun kararıyla, ilahiyat lisans programına yeniden pedagojik formasyon dersleri eklenmiş, böylece bu dersler tüm lisans sürecine yayılmıştır.¹³ Şu anda ilahiyat fakültelerinde uygulanması için YÖK tarafından belirlenen pedagojik formasyon dersleri ve kredileri ise şu şekildedir:¹⁴

Tablo 1: Pedagojik Formasyon Dersleri

DERSİN ADI	T	U	K	AKTS
Eğitime Giriş	3	0	3	4
Öğretim İlke ve Yöntemleri	3	0	3	4
Sınıf Yönetimi	2	0	2	3
Özel Öğretim Yöntemleri	3	0	3	4
Rehberlik ve Özel Eğitim	3	0	3	4
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	3	0	3	4
Eğitim Psikolojisi	3	0	3	4
Öğretim Teknolojileri	2	0	2	3
Öğretmenlik Uygulaması	1	8	5	10
GENEL TOPLAM	23	8	27	40

Lisans eğitimine dahil olan pedagojik formasyon eğitimi haricinde, bir de İLİTAM mezunları için eğitim fakülteleri bünyesinde yürütülen bir pedagojik formasyon sertifika programı vardır. Ancak eğitim fakültelerinde yürütülen bu program, bu çalışmanın kapsamını aşmaktadır. Söz konusu pedagojik formasyon sertifika programı ile ilgili yapılacak araştırmalar da ikili karşılaştırmalara imkan vermesi açısından önem arz etmektedir.

1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma, pedagojik formasyon eğitimi almakta olan ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin; öğretmenlik mesleğine ilişkin bakış açılarını, pedagojik formasyon derslerinin niteliği, niceliği ve yeterliliğine yönelik algılarını tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Öğretmenlik özel bir ihtisas mesleği olup bu meslek, genel kültür bilgisi, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon eğitimi ile gerçekleştirilebilmektedir.¹⁵ Bu doğrultuda ilköğretim veya ortaöğretimdeki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ve meslek derslerinde öğretmenlik yapmak üzere eğitim gören ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin bu üç alan bakımından değerlendirilmesi önemlidir. Buna rağmen son

¹¹ “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar” (Millî Eğitim Bakanlığı) (Erişim 24 Aralık 2024), 2.

¹² Muhammet Şevki Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı* (İstanbul: Dem Yayınları, 2016), 339.

¹³ *İlahiyat Formasyon Programları*.

¹⁴ *Pedagojik Formasyona Yönelik Bilgilendirme* (Ankara: Yükseköğretim Kurulu, 2023), 3.

¹⁵ Millî Eğitim Temel Kanunu (Millî Eğitim Temel Kanunu), 1739 (14 Haziran 1973).

yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında Öğretmenlik Uygulaması dersinin öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesine dair çalışmalara ağırlık verildiği¹⁶ ancak genel olarak pedagojik formasyon eğitime yönelik öğrencilerin görüşlerinin alındığı çalışmaların ise yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple araştırmamızın, tespit edilen açığı kapatmada bir adım olması hedeflenmektedir.

Pedagojik formasyon eğitiminin sertifika programı şeklinde verildiği döneme dair çalışmalar olmasına rağmen, lisans eğitimine dahil olan pedagojik formasyon eğitime yönelik çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür. 2020 yılından sonra pedagojik formasyon eğitimi programlarında yapılan değişikliklerin öğrencilerin formasyon eğitimine bakışını nasıl etkilediğine dair güncel düşüncelerin bütünsel olarak analizi mevcut çalışmalara yansımamıştır. Bu durum, alanda güncel araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Bu alanda yapılmış tezler ve makaleler incelendiğinde ise en son yapılan çalışmanın 2020 yılına ait olduğu görülmektedir. Çalışmamızı diğer çalışmalardan ayıran yönü, hem pedagojik formasyon eğitiminin en son şekli ile eğitim gören öğrenciler ile bu inceleme yapılmış hem de sürekli gelişen ve değişen dünyada öğrencilerin yakın bir tarih içerisinde görüşlerinin incelenmiş olmasıdır. Aslında bu tür çalışmaların tekrarlanması ve bilgilerin güncellenmesi gerekmektedir. Bu sayede öğrencilerin daha verimli bir eğitim alabilmeleri için neler yapılması gerektiği ortaya konabilir. Bu sebeple çalışmamızın alana katkı sağlayacağı ve bundan sonraki çalışmalar için bir basamak teşkil edeceği umulmaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi

İlahiyat alanında pedagojik formasyon eğitimi alan ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerine ilişkin değerlendirmelerini tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada karma araştırma modeli kullanılmıştır. Karma yaklaşıma dayanan araştırma modelinde; nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılarak realiteye daha yakın sonuçlara ulaşılması hedeflenmektedir. Nicel yöntem ile miktar ifade edebilecek görüşler toplanmakta, sınıflandırılmakta ve ortaya konulan sonuçlar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı araştırma konusu edilmektedir. Nitel yöntemde ise daha çok bağlamsal nitelikli veriler toplanmakta ve elde edilen görüş ve yorumlar tasnif edilerek ortaya konmaktadır. Bu doğrultuda karma yöntem için nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanılmış olduğu araştırma metodu demek mümkündür.¹⁷ Araştırmanın anket soruları nicel kısmı oluştururken açık uçlu sorular ise nitel kısmı oluşturmaktadır. Araştırmada açık uçlu sorular, anketlerden elde edilen verileri analiz etmede kullanılmış olup araştırmamızın sınırlılığı sebebiyle ayrıca kategorik bir analiz uygulanmamıştır.

3. Veri Toplama Aracı

Veriler anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Ankette ikisi açık uçlu olmak üzere toplam 34 soru sorulmuştur. Bu çalışmada, ilk olarak pedagojik formasyon dersleriyle ilgili akademisyenler ve öğrencilerle görüşülmüş, ardından veri toplayabilmek için taslak anket formu oluşturulmuştur. Geliştirilmiş olan anket formu, uzman görüşleri tarafından değerlendirilmiştir. Bununla birlikte taslak anket formu; uygulamaya katılmayan bir grup üzerinde denenmiştir. Uzman görüşleri ve ön uygulama neticesinde son hali verilen sorularla anket formu düzenlenmiş ve formun içeriğine uygun olarak etik kurul izni alınmıştır.

¹⁶ Münir Ecer, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Beklentileri", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 35 (2024), 160-177; Rahime Çelik, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Görüşleri", *Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle)* (Ankara: TDV Yayın Matbaacılık, 2019), 229-244; Fatma Çapcıoğlu - Yıldız Kızılabdullah, "Uygulama Öğretmeni ve Öğrencilerinin Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Uygulaması Sürecine Yönelik Görüşleri", *Dini Araştırmalar* 23/58 (2020), 51-78; Şükrü Keyifli, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması İle İlgili Görüşleri: D.E.Ü İlahiyat Fakültesi Örneği", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (2020), 39-65; Hasan Çetinel, "Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Beklentileri", *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/2 (2022), 1541-1575.

¹⁷ Ali Şimşek, "Araştırma Modelleri", *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018), 100.

4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim öğretim yılında öğrenim gören ve lisans birinci sınıf itibarıyla pedagojik formasyon eğitimini alan Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi ilahiyat fakültesi 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu programa yaklaşık 500 öğrenci devam etmekte olup bu evrenin içerisinde alınan örneklem sayısı ise 288'dir.

Araştırmada üç farklı üniversitede uygulanan anket neticesinde oluşan örneklem grubunun yaklaşık %63'ünü Marmara Üniversitesi ilahiyat fakültesi öğrencileri, %29'unu İstanbul Üniversitesi ilahiyat fakültesi öğrencileri, %8'ini ise İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi ilahiyat fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır.

Son 3 yılda söz konusu ilahiyat fakültelerine yerleşen öğrencilerin cinsiyet dağılımının ortalamasına bakıldığında Marmara Üniversitesinde kız öğrencilerin %49,1 erkek öğrencilerin ise %50,9 oranında olduğu; İstanbul Üniversitesinde kız öğrencilerin 56,9 erkek öğrencilerin ise 43,1 ve İstanbul 29 Mayıs Üniversitesinde kız öğrencilerin 43,4 erkek öğrencileri ise 56,6 oranında dağılım gösterdiği görülmektedir. Genel olarak erkek öğrencilerin üniversite yerleşim oranlarında daha yüksek bir yüzdelik dilimde olduğu söylenebilir.¹⁸

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken		N	%
Üniversite	Marmara Üniversitesi	182	63,2
	İstanbul Üniversitesi	83	28,8
	29 Mayıs Üniversitesi	23	8
Yaş	21 yaş ve altı	2	0,7
	22-23 yaş	208	72,3
	24 yaş ve üstü	65	22,4
	Cevapsız	13	4,5

Anket verilerine göre, örneklem grubundaki öğrencilerin %87,2'lik kısmının 24 yaş ve altında olduğu, bununla birlikte ankete katılanların 21-45 yaş aralığını kapsadığı gözlemlenmiştir. 13 öğrenci ise yaş bilgisini vermemiştir. İlahiyat fakültesindeki öğrencilerin genel yaş ortalaması alınarak yaş grupları sınıflandırılmaktadır. Buna bağlı olarak 24 yaş ve altındakiler (87,2), örneklem grubumuzun büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

5. Verilerin Toplanması ve Çözülmesi

Araştırmada uygulanan anketlerden 28 tanesi hatalı uygulama sebebiyle geçersiz sayılmış ve toplam 288 anket analiz edilmiştir. Anketlerde yer alan çoktan seçmeli her bir soru kariyer planlamaları ele alınarak çalışılmış ve bu doğrultuda ki-kare testi yapılmıştır. Demografik değişkenlerin ikisinde farklılık çıkmadığı takdirde frekans tablosu verilmiş, bir değişkende farklılık çıkmışsa o değişkene ait tablo makalede sunulmuştur. İki değişkende de farklılık olmuşsa makalenin sınırları düşünülerek sadece bir tanesi tablo ile

¹⁸ "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024); "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası" (17 Mayıs 2024).

gösterilmiş, diğer değişkene ait sonuçlar ise tablonun yorum kısmında yer almıştır. Tablolaştırma sırasında öncelik sırası öğrencilerin, kariyer planlamaları ve üniversiteleri şeklinde belirlenmiştir. Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan elde edilen veriler ise müstakil ve karşılaştırmalı olarak yorumlanmıştır. Bu niteliğiyle araştırmamızda hem nitel hem de nicel verilerden faydalanılmıştır.

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde benimsenen bakış açısı, çalışma öncesinde belirlenen belli ölçütlerin çalışmada karşılanıyor olmasıdır. Bu ölçütler araştırmacı tarafından araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya daha önceden hazırlanmış ölçüt listeleri kullanılabilir.¹⁹ Bu anket çalışmasını için belirlenen ölçüt ise; çalışmanın yürütüldüğü ilahiyat fakültelerinin Türkiye’de üniversite tercihlerinde en çok tercih edilen ilahiyat fakülteleri olarak yerleştirme sıralamalarında üst sıralara yerleşen ilahiyat fakülteleri olmalarıdır. Örneklem grubumuzun bu ölçüte uygunluğu nedeni ile İlahiyat fakülteleri öğrencileri evrenini temsil edileceği düşünülmüştür.

32 tane çoktan seçmeli, 2 tane açık uçlu soru bulunan araştırmada, çoktan seçmeli sorular istatistik programında çözümlenmiştir. Frekans ve yüzdelik dağılımları tablolaştırılmıştır. Anketin güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve iç tutarlılığın yeterli olduğu görülmüştür. Pedagojik formasyon derslerine yönelik elde edilen veriler ile öğrencilerin kariyer planlamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit edebilmek için ki-kare testi uygulanmıştır. Kategorik bir değişkenin birey ya da objelerin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan testlere tek örneklem ki-kare testi denilmektedir. Tek örneklem ki-kare testinde, her bir değişkenin gerçekte olan değeri ve beklenen değeri arasındaki sayıların farkının anlamı incelenmektedir. Gözlenen ve beklenen değer arasındaki farkın artması yapılan ki-kare testinin anlamlılık seviyesini arttırmaktadır.²⁰ Ki-kare testlerinde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmış ve anlamlılık çıkan analizler tablolaştırılmıştır. Ki-kare testinin varsayımlarına uygunluğu sağlanmış ve analizler bu çerçevede gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu sorular, öğrencilerin pedagojik formasyon dersleriyle ilgili memnuniyetlerini ve önerilerini derinlemesine anlamak amacıyla oluşturulmuştur. Açık uçlu sorular içerik analizi yöntemiyle tematik olarak incelenmiş ve sık tekrarlanan ifadeler sınıflandırılmıştır. Elde edilen öğrenci görüşleri temalar ışığında tablo yorumlamasında “K” şeklinde belirtilerek kullanılmıştır. Nitel bulgulardan elde edilen temalar, nicel analiz sonuçlarını destekler nitelikte bulunmuştur.

6. Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakülteleri pedagojik formasyon dersi alan 4. sınıf öğrencilerinin pedagojik formasyon derslerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin genel olarak kariyer planlamalarına dair cevapları ele alınıp sonrasında da başlıklar halinde görüşlerine değinilecektir.

Örneklem grubundaki öğrencilerin kariyer planlamalarına bakıldığında ise; yarısının öğretmen olmayı hedeflediği, %15’inin din görevlisi olmayı hedeflediği, %23’ünün akademisyenliği ve %9’unun da başka alanlarda ilerlemek istediği görülmektedir. 7 öğrenci ise kariyer planlamasına dair soruya yanıt vermemiştir.

Öğrencilerin kariyer planlarının başında öğretmenlik gelmektedir. Kız öğrencilerin yaklaşık %60’ı ve erkek öğrencilerin %34’lük kısmı öğretmen olmak istediğini belirtmiştir. Bu oranlara bakılarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre öğretmenlik mesleğine yöneliminin yüksek olduğu söylenebilir. Bunların başlıca sebepleri arasında çalışma saatleri ve yoğunluğu gibi öğretmenlik mesleğinin getirileri olduğu düşünülebilir.

Bununla birlikte öğrencilerin kariyer planlamalarında ikinci olarak akademisyenlik gelmektedir. Örneklem grubunun yaklaşık dörtte birinin yükseköğretim kurumunda çalışmayı hedeflediği saptanmıştır.

¹⁹ Hasan Şimşek - Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 120.

²⁰ Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (Pegem Akademi Yayıncılık, 2017), 155.

Ayrıca örneklem grubu içerisinde yer alan erkek öğrencilerin tercih ettikleri ilk alan olarak da Yükseköğretim Kurumunun geldiğini söylemek mümkündür. Burada da yukarıda değinildiği gibi hem akademisyenlerin yönlendirmesinin etkili olduğu hem de çalışma şartlarının erkek öğrenciler tarafından daha kolay benimsendiği yorumu yapılabilir.

Din görevlisi olmayı hedefleyen öğrenci sayısı %15 olarak görülmekte ve diğer alanlara göre daha azınlıkta oldukları söylenebilir. Diğer şıkkını işaretleyen öğrencilerin ticaret, hukuk, vakıf, tercümanlık alanlarında çalışmak istediklerine dair cevaplar verdiği görülmüştür. Aynı zamanda henüz hangi alanda çalışmak istediğine karar veremeyen öğrencilerin olduğunu söylemek de mümkündür. 7 öğrenci ise bu soruya cevap vermemiştir.

Benzer sonuçlar Kaya'nın,²¹ Bayraktar'ın²² ve Uçar'ın²³ çalışmalarında da gözlemlenmektedir. Yapılan anketlerin sonuçlarına göre ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kariyer planlamasındaki sıralamanın, bu çalışmadaki sıra ile aynı olduğu görülmektedir.

İlahiyat fakülteleri, mezunlarının istihdam edilebileceği alanlara yönelik misyon ve vizyonlarını belirlemektedirler. Bu belirleme sürecinde, değişen toplumsal süreçler ve ihtiyaçlar da göz önünde bulundurulmaktadır.²⁴ Örneklem grubundan elde edilen veriler ışığında, fakültelerin misyonları ile öğrencilerin ileride çalışmak istedikleri alanların örtüştüğü söylenebilir. Buna göre, öğrencilerin kariyer planlamalarında okudukları üniversitenin de aktif bir etken olduğu ve ilahiyat fakülteleri arasında bu konuda bir standart veya tek tiplilik olmadığı yorumunu yapmak mümkündür.

6.1. Pedagojik Formasyon Eğitiminin Gerekliliğine Dair Öğrenci Görüşleri

Pedagojik formasyon eğitiminin öğrenciler nezdinde gerekli görülüp görülmemesi, dersin işlenişini ve akademisyen ile öğrencilerin motivasyonunu etkilediği gibi öğrencilerin bu eğitimden aldıkları verimi de gösterir niteliktedir. Bu nedenle pedagojik formasyon eğitiminin gerekliğini öğrenciler nezdinde tespit edebilmek için 3 tane soru yöneltilmiş ve bu soruların cevapları tablolaştırılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerin Pedagojik Formasyon Eğitiminin Gerekliliğine Dair Düşüncelerinin Kariyer Planlamalarına Göre Dağılımı

	Öğretmen olmak için pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olmasını gerekli buluyor musunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	3	4,4	0	0	3	1
Hayır	2	1,3	3	6,8	2	2,9	7	25,9	14	4,9
Kısmen	14	9,4	4	9,1	10	14,7	4	14,8	32	11,1
Evet	56	37,6	13	29,5	23	33,8	6	22,2	98	34
Kesinlikle evet	77	51,7	24	54,5	30	44,1	10	37	141	49
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:										X²: 44,225 p:0,001

²¹ Umur Kaya, *Öğrenci Görüşlerine Göre İlahiyat Fakülteleri* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020), 184.

²² Ahmet Bayraktar, *İlahiyat Eğitiminin Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerine Katkısı* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014), 76.

²³ Recep Uçar, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2017), 146.

²⁴ Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, "İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Öğretme Katkıları ve Kaliteye Yolculuk", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (2005), 5.

Detaylı yapılan analiz neticesinde, öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitiminin zorunluluğuna dair verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmektedir [$\chi^2(sd=12, n=288)=44,225; p<0,05$]. Öğretmen olmak isteyen öğrencilerin yaklaşık %89,3'ü din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin %84'ü ve akademisyen olmak isteyen öğrencilerin de yaklaşık %77,9'u pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olması gerektiğini düşünmektedir. Ancak kariyer planlamasında diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin yaklaşık %59,2'si pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Buradan da anlaşılmaktadır ki, öğrencilerin doğrudan eğitimsel bir süreçte bulunmayı hedefleme durumları pedagojik formasyon eğitiminin zorunluluğuna dair bakış açılarını da etkilemektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Pedagojik Formasyon Eğitimini Gönüllü Almayı İsteme Durumlarının Kariyer Planlamalarına Göre Dağılımı

	Öğretmenlik dışında iş bulma imkanınız garanti olsaydı pedagojik formasyon eğitimini alır mıydınız?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kesinlikle hayır	4	2,7	1	2,3	5	7,4	4	14,8	14	4,9
Hayır	17	11,4	5	11,4	14	20,6	9	33,3	45	15,6
Kismen	39	26,2	11	25	11	16,2	4	14,8	65	22,6
Evet	60	40,3	18	40,9	30	44,1	8	29,6	116	40,3
Kesinlikle evet	29	19,5	9	20,5	8	11,8	2	7,4	48	16,7
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:										X²: 24,511 p:0,017

Kariyer planlamalarına göre öğrencilerin verdikleri cevaplar detaylı bir analize tabi tutulduğunda ise anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir [$\chi^2(sd=12, n=288)=24,551; p<0,05$]. Öğretmen olmayı hedefleyen öğrencilerin %60'ının, din görevlisi olmayı hedefleyen öğrencilerin %60'ının, akademisyen olmayı hedefleyen öğrencilerin ise %55'inin pedagojik formasyon eğitimi zorunlu olmasa da almayı tercih edecekleri görülmektedir. Kariyer planlamasında diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin ise yaklaşık %40'ının pedagojik formasyon eğitimini zorunlu olmasa da almayı tercih edeceği belirtilmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin 21,5'lik kısmı, pedagojik formasyon eğitimini yalnızca iş bulma imkanlarının yüksek olması için almaktadır. Bu durum eğitimin iyileştirilip öğrencilerin kişisel gelişim için dahi pedagojik formasyon eğitimini almaya istekli olmalarını sağlamayı gerektirmektedir.

Tablo 5. Pedagojik Formasyon Eğitimini Her İlahiyat Öğrencisinin Almasının Gerekliliğine Dair Öğrenci Görüşlerinin Kariyer Planlamalarına Göre Dağılımı

	Her ilahiyat öğrencisi pedagojik formasyon eğitimi almalı mıdır?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
Kesinlikle hayır	0	0	1	2,3	4	6	2	7,4	7	2,5
Hayır	6	4,1	5	11,4	8	11,9	6	22,2	25	8,8
Kismen	15	10,2	8	18,2	11	16,4	6	22,2	40	14
Evet	44	29,9	12	27,3	27	40,3	8	29,6	91	31,9
Kesinlikle evet	82	55,8	18	40,9	17	25,4	5	18,5	122	42,8

Toplam	147	100	44	100	67	100	27	100	285	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 37,986 p:0,001									

Kariyer planlamasına göre yapılan detaylı analizde öğrencilerin kariyer planlamaları ile ilahiyat fakültesindeki her öğrencinin pedagojik formasyon eğitimi almasına dair yaklaşımı arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. [$X^2(sd=12, n=288)=39,969; p<0,05$]. Öğretmen olmayı hedefleyen öğrencilerin %85'i her ilahiyat öğrencisinin pedagojik formasyon eğitimi almasını gerekli görmektedir. Bununla birlikte din görevlisi olmayı hedefleyenlerde bu oran %68, akademisyen olmayı hedefleyenlerde ise %65 olarak saptanmaktadır. Diğer cevabını verenlerin ise yarısının pedagojik formasyon eğitimini her ilahiyat öğrencisinin almasını gerekli görmektedir. Buna bağlı olarak, öğrencilerin kendi kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitiminin gerekliliğine dair algılarının şekillendiği yorumu yapılabilir.

6.2 Pedagojik Formasyon Derslerinin Öğrencinin Öğretmenlik Motivasyonu Üzerindeki Etkisi

Pedagojik formasyon eğitimi, öğrencinin öğretmenlik motivasyonunu etkilemektedir. Öğrencilerin, bu eğitim sürecinde edindikleri bilgi ve beceriler sayesinde kendilerine olan güvenlerini artırması ve mesleki yeterliliklerini geliştirmeleri beklenmektedir. Buradan yola çıkarak öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimini tamamladıklarında öğretmenlik motivasyonlarının da yüksek olması istenen bir sonuçtur. Bu doğrultuda araştırmada, öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik motivasyonuna etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 6. Pedagojik Formasyon Derslerinin Öğrencilerin Kariyer Planlaması Değişkenine Bağlı Öğretmenlik Motivasyonuna Etkisi

	Pedagojik formasyon derslerinin sizde öğretmenlik motivasyonu oluşturduğunu düşünüyor musunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle hayır	5	3,4	3	6,8	8	11,8	6	22,2	22	7,6
Hayır	23	15,4	6	13,6	11	16,2	9	33,3	49	17
Kısmen	34	22,8	10	22,7	26	38,2	6	22,2	76	26,4
Evet	50	33,6	22	50	14	20,6	4	14,8	90	31,3
Kesinlikle evet	37	24,8	3	6,8	9	13,2	2	7,4	51	17,7
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 41,768 p:0,001									

Kariyer planlamasına göre yapılan analiz ile pedagojik formasyon eğitiminin motivasyon oluşturma durumu arasında ise anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. [$X^2(sd=12, n=288)=41,768; p<0,05$] Kariyer planlamasında öğretmen olmak isteyen ve din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin yarıdan fazlasının öğretmenlik motivasyonu sağladığını ifade ettiği görülmektedir. Öğretmen olmayı hedefleyenler (58,4) için bu sonuç normal olsa da din görevlisi olmayı hedefleyen öğrencilerin (%56,8) de öğretmenlik motivasyonu oluşturduğunu ifade etmesi, eğitimin öğretmenliğe teşvik edici boyutunun olduğunu göstermektedir. Akademisyen olmayı hedefleyen öğrencilerin %34'lük kısmının da pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik motivasyonu oluşturduğunu ifade ettiği görülmektedir. Olumsuz cevap verenlerin, örneklem grubunun %25'lik bir kısmını oluşturması ise her ne kadar motivasyon oluşturma konusunda yeterli kısımların varlığını gösterse de iyileştirilmesi gereken tarafların da olduğu ipucunu vermektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Pedagojik Formasyon Eğitimine Dair İlgili Düzeylerinin Kariyer Planlamalarına Göre Değişimi

	Genel olarak pedagojik formasyon derslerine ilgili olduğunuzu düşünüyor musunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle hayır	5	3,4	3	6,8	12	17,6	4	14,8	24	8,3
Hayır	19	12,8	6	13,6	12	17,6	13	48,1	50	17,4
Kısmen	45	30,2	12	27,3	20	29,4	6	22,2	83	28,8
Evet	53	35,6	15	34,1	15	22,1	2	7,4	85	29,5
Kesinlikle evet	27	18,1	8	18,2	9	13,2	2	7,4	46	16
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 40,501 p:0,001									

Katılımcıların kariyer planlamalarına göre verdikleri cevaplar analiz edildiğinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [$X^2(sd=12, n=288)=40,501; p<0,05$]. Kariyer planlamasına göre verilen cevaplar incelendiğinde hem din görevlisi olmak isteyen (%52,3) hem de öğretmen olmak isteyen (%53,7) öğrencilerin yarısının bu soruya olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Akademisyen olmak isteyenlerin ise yaklaşık %35'lik kısmının pedagojik formasyon eğitimine ilgili olduğu saptanmıştır. Bu durum, akademisyenliğin sadece bilgi üreten bir meslek olarak algılanması sebebiyle açıklanabilir. Halbuki akademisyenlerin de sahip olduğu bilgiyi aktarabilmesi için pedagojik formasyon eğitimine ihtiyaçları vardır.

Bu verilere göre öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon derslerine olan ilgileri arasında doğru orantı olduğu söylenebilir. Ancak bu durumun derse giren akademisyenler açısından problem alanı olması da muhtemeldir. Çünkü derse giren öğrencilerin yalnızca yarısının ilgili olması, dersin verimini ve akademisyenin motivasyonunu düşüren etkenler olarak karşımıza çıkabilir.

Tablo 8. Öğrencilerin Pedagojik Formasyon Eğitimi Alma Sebeplerinin Kariyer Planlamalarına Göre Değişimi

	Pedagojik formasyon eğitimi almak istemenizin en önemli nedeni nedir?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğretmen olma hedefi	83	55,7	13	30,2	16	23,5	3	11,1	115	40,1
Kendini geliştirme amacı	52	34,9	20	46,5	25	36,8	6	22,2	103	35,9
İleride lazım olur düşüncesi	12	8,1	9	20,9	20	29,4	12	44,4	53	18,5
Arkadaşlarla ortak ders seçme isteği	0	0	0	0	0	0	1	3,7	1	0,3
Diğer	2	1,3	1	2,3	7	10,3	5	18,5	15	5,2
Toplam	149	100	43	100	68	100	27	100	287	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 73,494 p:0,001									

Öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitimi alma sebepleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. [$X^2(sd=12, n=288)=73,494; p<0,05$]. Tabloya göre, öğrencilerin %40'ının öğretmen olma hedefiyle pedagojik formasyon derslerini aldığı saptanmaktadır. Diğer seçenekler ise öğrencilerin derse karşı iç motivasyonunu etkileyen unsurlar olarak değerlendirilebilir ve yukarıda da belirttiği üzere dersin veriminin ve derse giren akademisyenin de motivasyonun düşmesine sebep olabilir. Diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin cevaplarına bakıldığında; “İnsanı daha iyi anlamak için”, “İleride daha iyi bir anne olmak için”, “Zorunlu olduğu için” şeklinde cevaplarla karşılaşılmaktadır.

Tablo 9. Öğrencilerin Pedagojik Formasyon Eğitiminin Kendilerini Hazırladığını Düşündükleri Alanın Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	Pedagojik formasyon derslerinin sizi en çok neye hazırladığını düşünüyorsunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğretmenliğe hazırladığını düşünüyorum.	71	47,7	19	43,2	20	29,4	6	22,2	116	40,3
KPSS'ye hazırladığını düşünüyorum.	15	10,1	2	4,5	6	8,8	0	0	23	8
Genel olarak hayata hazırladığını düşünüyorum.	51	34,2	20	45,5	29	42,6	11	40,7	111	38,5
Herhangi bir şeye hazırladığını düşünmüyorum.	12	8,1	3	6,8	13	19,1	10	37	38	13,2
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	$X^2: 29,335$ p:0,001									

Pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenliğe ve genel olarak hayata hazırladığını düşünen öğrencilerin oranı, örneklem grubunun yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır. Herhangi bir şeye hazırladığını düşünmeyenlerin oranı ise %13 olarak karşımıza çıkmaktadır ve oldukça yüksek bir oran olduğu söylenebilir. Bu düşünce, öğrencilerin derse olan ilgisizliğine ve buna bağlı olarak da dersin insicamının bozulmasına sebep olabilir. Öğrencilerin %38'lik bir kısmının genel olarak hayata hazırladığı düşüncesinin temelinde eğitim psikolojisi gibi insanı anlamaya yönelik derslerin yer aldığı düşünülebilir.

Daha detaylı bir analiz yapıldığında ise, öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon derslerinin kendilerini neye hazırladığına dair görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. [$X^2(sd=9, n=288)=29,335; p<0,05$] Öğretmen olmak isteyen öğrencilerin yalnızca yarısının pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenliğe hazırladığını düşündüğü ve öğretmen olmak isteyen öğrencilerin %8'lik kısmının ise herhangi bir şeye hazırlamadığını düşündüğü görülmektedir.

6.3 Öğrencilerin En Çok ve En Az Katkı Sağladığını Düşündüğü Dersler

Pedagojik formasyon dersleri çerçevesinde öğrenciler 9 farklı ders almakta olup bu derslere yönelik öğrencilerin bakış açıları saptanmak istenilmiştir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan öğrencilere pedagojik formasyon dersleri arasında genel ve öğretmenlik bilgi ve becerilerine en çok ve en az katkı sağlayan derslere dair fikirleri sorulmuştur. Bu doğrultuda derslerin artı ve eksi yönleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 10. Pedagojik Formasyon Dersleri İçerisinde Öğretmenlik /Genel Bilgi ve Becerilerine En Çok Katkı Sağlayan Dersle Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğretmenlik/Genel Bilgi ve Becerilerine En Çok Katkı Sağlayan Ders	Sayı	%
Öğretmenlik Uygulaması	175	21,79
Eğitim Psikolojisi	136	16,93
Sınıf Yönetimi	96	11,95
Öğretim Teknolojileri	89	11,08
Öğretim İlke ve Yöntemleri	81	10,08
Özel Öğretim Yöntemleri	73	9,09
Rehberlik ve Özel Öğretim	66	8,21
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	65	8,09
Eğitim Bilimine Giriş	22	2,73
Toplam	803	100

Öğrencilere pedagojik formasyon dersleri içerisinde öğretmenlik/ genel bilgi ve becerilerine en çok katkı sağlayacağını düşündüğü ilk üç ders sorulmuş ve elde edilen veriler toplandığında 803 tane cevap elde edilmiştir. Ele alınan üniversitelerdeki pedagojik formasyon derslerini alan öğrencilere göre en çok katkı sağlayan ders % 21,7 ile Öğretmenlik Uygulaması dersi olmuştur. Öğretmenlik Uygulaması dersini sırasıyla Eğitim Psikolojisi (16,9) ve Sınıf Yönetimi (%11,9) dersleri takip etmiştir. Öğrencilerin yukarıda belirtilen derslere yönelik memnuniyetlerinden bazıları şu şekilde ifade edilmiştir:

Staj yapmak bize mesleki açıdan deneyim kazandırmakla beraber geçmiş öğrenimlerimizin sağlamlasını yapmaya yardımcı olur. Bu hem kişisel gelişimimizde hem de mesleki gelişimimizde önemlidir (K249), Öğretmenlik uygulaması direkt ortamı gördüğümüz için çok faydalı oluyor (K24), Öğretmenlik uygulaması çok iyi etki etmektedir. Mezun olduktan sonra ne ile karşılaşacağımızı görmekteyiz (K40), Öğretmenlik uygulaması derslerde öğrenilenlerin uygulanabilmesi için imkân sağlıyor (K176), Öğrenci psikolojisini anlamaya yardımcı oluyor (K190), Gelişim ve öğrenme psikolojisi eğitimini almış bir öğretmen olarak öğrenciye yaklaşımı kolaylaştırıyor (K27).

Tablo 11. Pedagojik Formasyon Dersleri İçerisinde Öğretmenlik/Genel Bilgi ve Becerilerine En Az Katkı Sağlayan Dersin Kariyer Planlamalarına Göre Dağılımı

	Pedagojik Formasyon Dersleri İçerisinde Öğretmenlik/Genel Bilgi ve Becerilerine En Az Katkı Sağlayan Ders									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyenlik		Diğer			
Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Eğitim Bilimine Giriş	53	41,7	9	24,3	18	32,1	4	19	84	34,9
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	24	18,9	5	13,5	4	7,1	1	4,8	34	14,1
Öğretim Teknolojileri	15	11,8	5	13,5	5	8,9	5	23,8	30	12,4
Sınıf Yönetimi	11	8,7	6	16,2	10	17,9	3	14,3	30	12,4

Rehberlik ve Özel Öğretim	8	6,3	5	13,5	5	8,9	2	9,5	20	8,3
Öğretim İlke ve Yöntemleri	6	4,7	4	10,8	6	10,7	1	4,8	17	7,1
Özel Öğretim Yöntemleri	5	3,9	0	0	2	3,6	3	14,3	10	4,1
Eğitim Psikolojisi	3	2,4	2	5,4	5	8,9	0	0	10	4,1
Öğretmenlik Uygulaması	2	1,6	1	2,7	1	1,8	2	9,5	6	2,5
Toplam	127	100	37	100	56	100	21	100	241	100
Ki-Kare Değerleri:		X²: 37,304 p:0,041								

Araştırmaya katılan öğrencilere göre öğretmenlik bilgi ve becerisi ile kendi bilgi ve becerilerine en az katkı sağlayan ders Eğitim Bilimine Giriş dersi olarak saptanmıştır. Bu dersi sırasıyla Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (%14,1), Öğretim Teknolojileri (%12,4) ve Sınıf Yönetimi (12,4) dersleri takip etmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 47'si ise ilgili soruyu yanıtlamamışlardır. Detaylı yapılan analizler neticesinde pedagojik formasyon dersleri arasında en az katkı sunduğu düşünülen ders ile öğrencilerin üniversiteleri ve kariyer planlamaları arasında da anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öğretmen (% 41,7), din görevlisi (%24,3) ve akademisyen (%32,1) olmak isteyen öğrencilere göre en az katkı sunan ders Eğitim Bilimlerine Giriş dersi olarak belirlenirken farklı alanlarda çalışmak isteyen öğrenciler (%23,8) için en az katkı sunan ders Öğretim Teknolojileri olarak belirtilmiştir. [X²(sd=24, n=241)=37,304; p<0,05] Bu durumun görülmesinde kişilerin kariyer planlamasında en az ihtiyaç duyabileceği alana veya öncelik planlamalarını yansıtabileceğine yönelik bir seçim yapmış olabilecekleri yorumunu yapmak mümkündür.

Öğrencilerin üniversiteleri ile ilgili farklılaşmada ise Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi ilahiyat fakülteleri öğrencilerine göre en az katkı sağlayan ders Eğitim Bilimlerine Giriş dersi iken İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine göre ise Sınıf Yönetimi dersi olarak tespit edilmiştir. [X²(sd=16, n=241)=29,547; p<0,05] Bu durumun ortaya çıkmasında derslerin fakültelerdeki işleniş şeklinin ve içeriklerinin etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Bu derslere yönelik bazı öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Teknik konuların yoğunluğunun fazla olduğunu düşünüyorum. Eğitime Giriş dersi gibi (K2), Ölçme ve değerlendirme dersindeki detaylı hesaplamaları gereksiz buluyoruz (K36), Formasyon dersleri formasyona uygun olarak işlenmiyor. Mesela ölçme ve değerlendirme dersi çok uzun bir ders sürecinde işleniyor (K79), Bilgisayar programları kullanımı, yapay zekâ kullanımı gibi teknolojik gelişmelerin takip edilmesi gerektiğini ve bu açıdan eğitimin verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K187)”

6.4 Pedagojik Formasyon Derslerinin Öğretmenlik Becerilerine Katkısı

Pedagojik formasyon derslerinin asıl gayesi öğrencileri öğretmenliğe hazırlamaktır. Bu nedenle bu derslerin öğretmenlik becerilerine ne ölçüde katkı sağladığını tespit edebilmek oldukça önemlidir. Pedagojik formasyon derslerinin öğretmenlik becerilerine katkısını saptayabilmek adına pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin sağladığı yararı, pedagojik formasyon eğitiminin eğitim teknolojilerini kullanma becerisini, bilgi üretmeye katkısını ölçmeye dair sorular yöneltilmiş ve bu sorulara ek olarak öğrencilerin bu katkıyı bir soru üzerinden derecelendirmeleri istenmiştir.

Tablo 12. Pedagojik Formasyon Eğitiminde Uygulamalı Derslerin Eğitim Becerilerine Katkısına Dair Öğrenci Görüşlerinin Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	Pedagojik Formasyon Eğitiminde Uygulamalı Derslerin Eğitim Becerilerine Katkısı									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyenlik		Diğer			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	4	5,9	0	0	4	1,4
Hayır	9	6	3	6,8	8	11,8	6	22,2	26	9
Kismen	23	15,4	9	20,5	18	26,5	10	37	60	20,8
Evet	64	43	16	36,4	23	33,8	7	29,6	111	38,5
Kesinlikle evet	53	35,6	16	36,4	15	22,1	3	11,1	87	30,2
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:					X²: 35,430 p:0,000					

Araştırmaya katılan öğrencilerin %89,6'sı pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin eğitim becerilerine doğrudan veya kısmen olarak katkı sağladığını ifade etmektedir. % 9,4'ü ise katkı sağlamadığını belirtmektedir. Yapılan detaylı analizler neticesinde, pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin eğitim becerilerini arttırması ile kariyer planlaması arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir [$X^2(sd=12, n=288)=35,430; p<0,05$]. İlgili soru ile öğrencilerin kariyer planlaması arasında veriler ışığında öğretmen ve din görevlisi olmak isteyen öğrenciler, akademisyen olmak isteyen öğrencilere göre uygulamalı derslerin eğitim becerilerini daha çok geliştirdiğini ifade etmektedirler. Bu durum ileride olmak istedikleri alanın daha akademik olması veya doğrudan sahaya yönelik olmaması ile ortaya çıkmış olabilir. Nitekim öğretmenlikte mezun olan öğrenci, kendisini direkt olarak saha içerisinde bulurken, akademisyen olma yolunda olan birey için ise sahaya yönelik ilerleme süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin eğitim becerilerine katkısına dair görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Uygulamalı derslerin öğretmenliğe hazırlık için faydalı olduğunu düşünüyorum (K2), Uygulamalı dersler verimli geçti. Ders için içerik hazırlamada faydalı olduğunu düşünüyorum (K16), Öğretmenlik uygulaması direkt ortamı gördüğümüz için çok faydalı oluyor. Ayrıca eğitimde ölçme değerlendirilmede teorik dersin yanı sıra bunu pratiğe döküp sınav hazırlamak çok faydalı (K24), Öğrencinin sunum yapması yöntemine dayalı dersler, gelecek için “evet yapabilirim.” özgüvenini sağlıyor (K98), Öğretim teknolojileri dersinde sunum hazırlamak, özel öğretim yöntemleri dersinde ders anlatmak eğitici oluyor (K118), Ayrıca eğitimde ölçme değerlendirilmede teorik dersin yanı sıra bunu pratiğe döküp sınav hazırlamak çok faydalı (K24), Öğretmenlik uygulaması dersi olduğu için alana tecrübe edilmesi açısından önemli buluyorum (K85)”

Tablo 13: Pedagojik Formasyon Eğitiminin Eğitim Teknolojileri Kullanma Becerisine Etkisine Dair Öğrenci Görüşleri

Pedagojik Formasyon Eğitiminin Eğitim Teknolojileri Kullanma Becerisine Etkisi	Sayı	%
Kesinlikle hayır	10	3,5
Hayır	34	11,8
Kismen	76	26,4
Evet	115	39,9

Kesinlikle evet	53	18,4
Toplam	288	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin %84,7'si pedagojik formasyon eğitiminin, eğitim teknolojisi kullanma becerilerini doğrudan veya kısmen olarak katkı sağladığını ifade etmektedir. %15,3'ü ise pedagojik formasyon eğitiminin, eğitim teknolojileri kullanma becerisine katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir.

Detaylı yapılan incelemeler neticesinde pedagojik formasyon eğitiminin, eğitim teknolojilerini kullanma becerilerine katkı sağlaması ile öğrencilerin üniversiteleri [$\chi^2(sd=8, n=288)=8,325; p>0,05$] ve kariyer planlamaları [$\chi^2(sd=12, n=288)=17,774; p>0,05$] arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Genel olarak öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminin, eğitim teknolojilerini kullanma becerilerini arttırdığına dair görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Bazı uygulamaların kullanılması öğretildi (educaplay gibi) (K197), Günümüz teknolojisi baz alınarak materyal tasarımı dersinin olmasını çok faydalı buldum (K116), Derse uygun materyal hazırlayabilme becerisi kazandırıyor (K171), Dijital ortamda içerik hazırlayabilme becerisinin kazandırılması (K29), Ne tür teknik ve teknolojilerden yararlanıldığını göstermesi (K25)”

Tablo 14. Pedagojik Formasyon Eğitiminin Bilgi Üretme Noktasında Katkısına Dair Öğrenci Görüşlerinin Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	Pedagojik Formasyon Eğitiminin Bilgi Üretme Noktasında Katkısı									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyenlik		Diğer			
Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
Kesinlikle hayır	0	0	1	2,3	7	10,3	0	0	8	2,8
Hayır	15	10,1	7	15,9	13	19,1	7	25,9	42	14,6
Kısmen	48	32,2	15	34,1	16	23,5	12	44,4	91	31,6
Evet	64	43	15	34,1	25	36,8	7	25,9	111	38,5
Kesinlikle evet	22	14,8	6	13,6	7	10,3	1	3,7	36	12,5
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	$\chi^2: 31,895$				$p:0,001$					

Araştırmaya katılan öğrencilerin %82,6'sı pedagojik formasyon eğitiminin, bilgi üretme noktasında doğrudan veya kısmen katkı sağladığını ifade etmektedir. %17,4'ü ise pedagojik formasyon dersinin bilgi üretme bağlamında katkı sağlamadığını belirtmektedir. Detaylı yapılan analizler neticesinde pedagojik formasyon eğitiminin, bilgi üretme noktasında katkısı ile öğrencilerin kariyer arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. [$\chi^2(sd=12, n=288)=31,895; p<0,05$] Bu farklılığa göre öğretmen olmak isteyen öğrencilerin %10,1'i ile din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin %18,2'si pedagojik formasyon dersinin bilgi üretme bağlamında katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Bu oran farklı alanlarda çalışmak isteyen öğrencilerde %25,9'a, akademisyen olmak isteyen öğrencilerde ise %29,4'e yükselmektedir. Bu durumun öğrencilerin

beklentisi ve derse karşı motivasyonlarıyla ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin üniversiteleri ile pedagojik formasyon derslerinin bilgi üretme noktasında katkısı noktasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. [$\chi^2(sd=8, n=288)=10,249$; $p>0,05$] Bu durum fakülteler arasında pedagojik formasyon derslerinin bilgi üretme noktasındaki benzerliğini göstermektedir. Öğrencilerin bu konu hakkındaki bazı görüşleri şu şekildedir:

“Genel olarak öğretmenlik hakkında bir bilgi sahibi olmayı sağlıyor. Heyecan ve merakı yenmeyi sağlıyor (K34), Öğrenciye bir bilgiyi nasıl yaşına göre verebilirim’i öğretiyor, soru hazırlamayı öğrendim (K104)”

Tablo 15. Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmenlik Becerisi Kazandırma Noktasında Katkısının Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	Pedagojik Formasyon Eğitiminin Öğretmenlik Becerisi Kazandırma Noktasında Katkısı									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyenlik		Diğer			
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	5	7,5	0	0	5	1,7
Hayır	6	4	2	4,5	4	6	6	22,2	18	6,3
Kısmen	36	24,2	12	27,3	18	26,9	8	29,6	74	25,8
Evet	64	43	18	40,9	30	44,8	11	40,7	123	42,9
Kesinlikle evet	43	28,9	12	27,3	10	14,9	2	7,4	67	23,3
Toplam	149	100	44	100	67	100	27	100	287	100
Ki-Kare Değerleri:	$\chi^2: 36,491$						$p:0,00$			

Araştırmaya katılan öğrencilerinin öğretmenlik becerisi kazandırma noktasında %92’sinin olumlu veya kısmen olumlu görüşte olduklarını; %8’inin olumsuz görüşe sahip olduklarını söylemek mümkündür. Bir öğrenci ise soruya yanıt vermemiştir. Detaylı yapılan analizler neticesinde, pedagojik formasyon derslerinin öğretmenlik becerisi kazandırması ile kariyer planlaması arasında anlamlı bir farklılık söz konusu olduğu görülmekle birlikte [$\chi^2(sd=12, n=287)=36,491$; $p<0,05$] öğrencilerin üniversiteleri ile öğretmenlik becerisi kazandırma noktasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. [$\chi^2(sd=8, n=287)=7,368$; $p>0,05$] Bu durum fakülteler arasında pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik becerisi kazandırma noktasında bir benzerlik olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin kariyer planlaması ile pedagojik formasyon derslerinin öğretmenlik becerisi kazandırması arasındaki ilişkide öğretmen olmak isteyen öğrencilerin %96’sı, din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin %95,5’i, akademisyen olmak isteyen öğrencilerin %86,5’i ve bu meslek grupları dışında çalışmak isteyen öğrencilerin %77,8’i olumlu görüş belirtmişlerdir. [$\chi^2(sd=12, n=287)=36,491$; $p<0,05$] Bu durum öğretmen ve din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin benzer özellik barındırmakta olduklarını göstermektedir. Bu konu hakkındaki öğrenci görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

“Ayrıca eğitimde ölçme değerlendirilmede teorik dersin yanı sıra bunu pratiğe döküp sınav hazırlamak çok faydalı (K24), Yöntem bilgisi veriyor, Daha donanımlı öğretmen yetiştirmekte yardımcı oluyor (K30), Derse uygun materyal hazırlayabilme becerisi kazandırıyor (K171)”

Tablo 16. Pedagojik Formasyon Derslerinin Öğrenciyi Geliştirmeye Katkısının Öğrencilerin Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	Pedagojik formasyon eğitiminin kendinizi geliştirmede etkili olduğunu düşünüyor musunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle hayır	0	0	0	0	2	2,9	1	3,7	3	1
Hayır	2	1,3	3	6,8	8	11,8	4	14,8	17	5,9
Kısmen	46	30,9	10	22,7	17	25	15	55,6	88	30,6
Evet	61	40,9	14	31,8	26	38,2	5	18,5	106	36,8
Kesinlikle evet	40	26,8	17	38,6	15	22,1	2	7,4	74	25,7
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 36,493 p:0,001									

Tabloya bakıldığı zaman, katılımcıların pedagojik formasyon eğitiminin kendilerini geliştirdiği yöndeki kanaatlerinin daha güçlü olduğu görülmektedir. Yapılan analiz neticesinde de öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitiminin gelişime olan katkısına yönelik düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$X^2(sd=12, n=287)=36,493; p<0,05$].

Öğrencilerin %63'ü soruya olumlu yanıt verirken %30'u da etkisinin kısmen olduğunu ifade etmektedir. Yalnızca %7'lik bir kısım ise pedagojik formasyon derslerinin kendilerini geliştirmede etkisinin olmadığını dile getirmektedir. Öğrencilerin açık uçlu sorularda da pedagojik formasyon derslerinin kendilerini geliştirdiklerine dair olumlu ifadeler kullandıkları görülmektedir. Bu ifadelerden birkaçı şu şekildedir:

“Hangi alanda ilerlemek istersek isteyelim, başlı başına bireylerle iletişime katkı sağlar. İlahiyatçı eğitim vermeye hazır olmalı her an. Bu yüzden faydalı buluyorum. (K160), Eğitim nasıl olması gerektiğini öğrendiğim ve kendimi geliştirdiğim bir ders oldu. (K168)”

Tablo 17. Öğrencilerin Farklı Alanlarda Pedagojik Formasyon Eğitiminin İşlevselliğine Yönelik Algılarının Kariyer Planlamasına Göre Dağılımı

	İleride Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev alırsanız pedagojik formasyon derslerinin size katkısı olacağını düşünüyor musunuz?									
	Kariyer Planlaması								Toplam	
	Öğretmen		Din görevlisi		Akademisyen		Diğer			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle hayır	1	0,7	0	0	3	4,4	2	7,4	6	2,1
Hayır	6	4	0	0	5	7,4	5	18,5	16	5,6
Kısmen	27	18,1	6	13,6	11	16,2	10	37	54	18,8
Evet	54	36,2	20	45,5	31	45,6	6	22,2	111	38,5
Kesinlikle evet	61	40,9	18	40,9	18	26,5	4	14,8	101	35,1
Toplam	149	100	44	100	68	100	27	100	288	100
Ki-Kare Değerleri:	X²: 35,096 p:0,001									

Pedagojik formasyon eğitiminin Diyanet personeli olma durumunda işe yararlılığı hakkındaki görüşler ile öğrencilerin kariyer planlamaları hakkında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. [$X^2(sd=12, n=288)=35,096; p<0,05$]. Bununla birlikte öğrencilerin üniversiteleri arasında yapılan analizde ise Diyanet İşleri Başkanlığında çalışma durumlarında pedagojik formasyon eğitimi alma istekleri ile buldukları üniversite arasında bir farklılığın olmadığı saptanmıştır. [$X^2(sd=8, n=288)=7,744; p>0,05$]

Tablo 18: Pedagojik Formasyon Eğitiminin Kişiy Kazandırdığı Öncelikli Yeterlikler

	Pedagojik formasyon eğitimi, kişiy öncelikle hangi yeterlikleri sağlamaktadır?	
	Sayı	%
Öğretme ve öğrenme sürecini yönetme	191	22,8
Öğrenciy yaklaşım	181	21,7
Kişisel ve mesleki gelişim	109	13,1
Eğitim öğretimi planlama	93	11,2
İletişim ve iş birliği	83	9,9
Ölçme ve değerlendirme	62	7,4
Öğrenme ortamlarını oluşturma	53	6,5
İlahiyat alan eğitimi bilgisi	24	2,9
Mevzuat bilgisi	23	2,8
Milli, manevi ve evrensel değerler	13	1,5
Toplam	832	99,8

“Pedagojik formasyon eğitimi, kişiy öncelikle hangi yeterlikleri sağlamaktadır?” sorusu öğrencilere sorularak 3 şık işaretlemeleri istenmiştir. Verilen cevapların frekans değerleri toplanarak elde edilen veriler incelendiğinde, pedagojik formasyon eğitiminin öğrenciler açısından en çok kazandırdığı yetenek; öğretme ve öğrenme sürecini yönetme ve öğrenciy yaklaşım olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin tüm eğitim süreci boyunca elde ettikleri teorik bilgiyi pratik alana yansıttıkları dersler sayesinde, hangi yeterliklerin sağlandığını görmeleri de kolaylaşmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda da öğrencilerin fakültede aldıkları genel öğretim bilgilerinin yeterli olduklarını düşündükleri görülmektedir.²⁵

Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri cevapların da tablodaki sonucu destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

“İnsan psikolojisini anlama açısından faydalı olduğunu düşünüyorum. Davranışlarımızı bu minvalde düzeltebilme, muhataba uygun yaklaşımda bulunabilme imkanına sahip olmuş oluyoruz. (K185), Öğrencilere nasıl davranmam gerektiği hakkında çok yararlı oluyor. (K299), Eğitimin nasıl olması gerektiğini öğrendiğim ve kendimi geliştirdiğim bir ders oldu. (K168)”

minvalindeki cevaplardan öğretme ve öğrenme sürecini yönetme, öğrenciy yaklaşım ile kişisel ve mesleki gelişim alanlarında öğrencilerin kendilerini daha fazla geliştiklerini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 19: Öğrencilerin En Çok Sorun Yaşayacaklarını Düşündükleri Alanlar

	Öğretmen olursanız en çok hangi alanlarda sorun yaşayacağınızı düşünüyorsunuz?	
	Sayı	%
Mevzuat bilgisi	145	18,9

²⁵ Keyifli, “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması ile İlgili Görüşleri”, 53.

Eğitim ğretimi planlama	98	12,7
Öğretme ve öğrenme sürecini yönetme	93	12,1
ğrenme ortamlarını oluşturma	88	11,5
Öğrenciye yaklaşım	67	8,8
lme ve değerlendirme	65	8,5
Alan eğitim bilgisi	55	7,2
İletifim ve iş birliği	54	7
Alan bilgisi	43	5,6
Kişisel ve mesleki gelişim	37	4,8
Milli, manevi ve evrensel değerler	20	2,6
Toplam	771	99,7

“ğretmen olursanız en çok hangi alanlarda sorun yaşayacağınızı düşünüyorsunuz?” sorusu öğrencilere sorularak 3 şık işaretlemeleri istenmiştir. Verilen cevapların frekans değerleri toplanarak elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerin en çok mevzuat bilgisinde sorun yaşayacaklarını düşündükleri görülmektedir. Burada öncelikle öğrencilerin mevzuat bilgisinin ne olduğuna dair bilgilerinin olmaması ya da bilgileri varsa bile bu bilginin kapsamının dar olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Tartifma ve Sonuç

Eğitim, bir toplumun geleceğini şekillendiren en önemli faktörlerden biri olmakla birlikte nitelikli bir eğitim için öğrencilerin çok boyutlu olarak gelişimlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Öğrencinin bilişsel, kişisel, sosyal ve duygusal yönlerinin hassas bir şekilde desteklenmesi ve geliştirilmesi sürecinde ğretmen çok önemli bir konumdur.

ğretmenliği sadece öğrencilere bilgi aktarımından ibaret görmek, eksik ve yanlış bir tutumdur. Öğretmenlik; ğrencilerin bireysel ve sosyal yönden ihtiyaçlarını anlama, yorumlama ile gelişim dönemlerine uygun teknik ve yöntemlerle öğrenme ortamlarını oluşturma sürecidir. Bu nedenle öğretmenlerin alan bilgisine sahip olmaları kadar pedagojik formasyon bilgi ve birikimlerine sahip olmaları da büyük bir öneme haizdir.

Bu alışma, öğretmenliğe kaynaklık eden programlardan birisi olan ilahiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinden pedagojik formasyon eğitimi alan ğretmen adayları üzerinde yapılmıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmaya katılan öğrencilerin kariyer planlamalarında %51,7’si ğretmen, %15,4’ din görevlisi, %23,8’i akademisyen olmak ve %9,1’i farklı alanlarda çalışmak istediklerini belirtilmişlerdir. Bu verilerden hareketle örneklem grubunun yarısının ğretmen olmayı hedeflemese de pedagojik formasyon eğitimi aldığı görülmektedir. Bu durumla birlikte öğrencilerin kariyer planlamaları ile cinsiyetleri ve niversiteleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kız ğrencilerin %58,8’i ve erkek öğrencilerin %34,1’i ğretmen olmak istediğini belirtmiştir. Erkek ğrencilerin en çok istedikleri alan olarak ise akademisyenlik ön plana

çıkılmaktadır. Öğrencilerin üniversiteleri arasındaki ilişkiye bakıldığında Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi ilahiyat fakültelerindeki katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğretmen olmak isterken İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi ilahiyat fakültesindeki katılımcıların büyük bir çoğunluğunun akademisyen olmak istedikleri görülmektedir.

Öğrencilerin kariyer planlamaları ile öğretmen olmak için pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olmasının gerekliliği konusundaki görüşleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analiz neticesinde öğretmen olmak isteyen öğrencilerin yaklaşık %89,3'ü, din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin %84'ü ve akademisyen olmak isteyen öğrencilerin %77,9'u pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olması gerektiğini düşünmektedir. [χ^2 (sd=12, n=288)=44,225; p<0,05]. Bu doğrultuda öğretmen ve din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminin gerekliliğini daha çok benimsediklerini söylemek mümkündür. Elde edilen veriler neticesinde, katılımcıların doğrudan eğitim alanında bulunmayı hedefleme durumlarına bağlı olarak pedagojik formasyon eğitiminin zorunluluğuna olan bakış açılarının değiştiği gözlemlenmiştir. Kariyer planlamasında diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin yaklaşık %50'si pedagojik formasyon eğitiminin zorunlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimini gönüllü almayı isteme durumları ile kariyer planlamaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan analizde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [χ^2 (sd=12, n=288)=24,551; p<0,05]. Bu doğrultuda, öğretmen ve din görevlisi olmayı hedefleyen öğrencilerin %60'ı, akademisyen olmayı hedefleyen öğrencilerin %55'i ve farklı meslek gruplarında çalışmayı hedefleyen öğrencilerin %40'ı pedagojik formasyon derslerini zorunlu olmasa dahi alacaklarını ifade etmişlerdir. Demirtaş ve Kırbaç'ın yapmış olduğu çalışmada da öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimi almadan öğretmen olmaya yönelik görüşleri incelenmiş ve bu çalışmadakine benzer şekilde öğrencilerin çoğunluğunun pedagojik formasyon eğitimini gerekli gördüğü, bazı öğrencilerin ise pedagojik formasyon eğitimi almayan kişilerin de öğretmen olmasını uygun bulduğu görülmektedir.²⁶ Ücretli öğretmenlik yapan kişilerle yapılan benzer bir çalışmada da, katılımcıların hepsinin kendileri pedagojik formasyon eğitimi almadan göreve başladıklarını ancak bunun doğru olmadığını düşündükleri görülmektedir. Bundan dolayı pedagojik formasyon eğitimi tamamlandıktan sonra öğretmenliğe başlanması gerektiğini savunmaktadırlar.²⁷

Pedagojik formasyon eğitimini her ilahiyat öğrencisinin almasının gerekliliğine dair öğrenci görüşlerinin kariyer planlamaları ile ilişkisine bakıldığında yapılan analizlerde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [χ^2 (sd=12, n=288)=39,969; p<0,05]. Öğretmen olmayı hedefleyen öğrencilerin %85'i, din görevlisi olmayı hedefleyen öğrencilerin %68'i ve akademisyen olmayı hedefleyen öğrencilerin %65'i her ilahiyat öğrencisinin pedagojik formasyon eğitimi alması gerektiğini düşünmektedir.

Yapılan analiz neticesinde pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik motivasyonu oluşturması durumu ile öğrencilerin kariyer planlamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [χ^2 (sd=12, n=288)=41,768; p<0,05]. Katılımcıların yarıdan fazlası, pedagojik formasyon eğitiminin kendilerinde öğretmenlik motivasyonu sağladığını ifade etmiştir. Yalnızca öğretmen olmayı hedefleyen değil, aynı zamanda din görevlisi olmak isteyen katılımcıların da yarıdan fazlasının olumlu beyanda bulunması; pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenliğe teşvik ettiğini gösterir niteliktedir. Bununla birlikte örneklem grubunun %25'lik bir kısmı, öğretmenlik motivasyonu oluşturmadığını ifade etmiştir. Bu kısımda en çok akademisyen olmayı hedefleyenler ile başka meslek dallarında çalışmayı hedefleyen öğrencilerin olduğu göz önünde bulundurulduğunda, öğrencilerin kariyer planlamasının verilen eğitime yönelik motivasyonu etkilediği görülmektedir. Daha önce yapılan benzer çalışmalarda da pedagojik formasyon eğitiminin

²⁶ Hasan Demirtaş - Metin Kırbaç, "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri", *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/2 (2016), 145.

²⁷ Gülay Dalgıç vd., "Ücretli Öğretmenlerin, Katıldıkları Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Deneyimleri", *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi* 11 (2012), 47.

öğretmenlik motivasyonu sağlama konusunda yeterli olduğu görüşü, bu çalışmayı destekler niteliktedir.²⁸ Farklı sonuçların elde edildiği çalışmalar da mevcuttur. Yıldırım, Alpaslan ve Ulubey'in ortak çalışmasında, pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik motivasyonunu düşürdüğü tespit edilmektedir.²⁹ Ancak zikredilen iki çalışmada da sıkıştırılmış bir pedagojik formasyon eğitiminin verildiği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sebeple daha kesin sonuçlar için daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon derslerine olan ilgileri arasındaki ilişkinin tespiti için yapılan analizde, öğrencilerin pedagojik formasyon derslerine ilgileri ile kariyer planlamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [$X^2(sd=12, n=288)=40,501; p<0,05$]. Öğretmen olmak isteyen öğrencilerin %53,7'si, din görevlisi olmak isteyen öğrencilerin %52,3'ü ilgili soruya olumlu yanıt verirken, akademisyen olmak isteyenlerde bu oran %35'e düşmüştür.

Öğrencilerin pedagojik formasyon derslerini alma nedenleri ile kariyer planlamaları arasındaki ilişkinin incelendiği analizde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır [$X^2(sd=12, n=288)=73,494; p<0,05$]. Katılımcıların %40,5'inin öğretmen olma hedefiyle, %35,4'ünün kendini geliştirme amacıyla, %18,6'sının ileride lazım olur düşüncesiyle, %5'inin diğer sebeplerle ve %0,3'ünün arkadaşlarla ortak ders seçmek amacıyla seçmiş oldukları görülmektedir. Daha önce yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir.³⁰ Altun'a ait çalışmada da öğretmenlik mesleğinin sevildiği için tercih ediliyor olduğu ortaya çıkmıştır.³¹ Kiraz ve Dursun'un ele aldıkları çalışmada ise, farklı branşlardan kişilerin olduğu pedagojik formasyon sertifika programındaki katılımcılara neden bu eğitimi aldıkları sorulmaktadır. Katılımcıların genelinen pedagojik formasyon eğitimi öğretmenlik mesleği için aldıkları ve bu sonucun çalışmamızdaki verileri desteklediği görülmektedir.³²

Pedagojik formasyon eğitiminin öğrencilerin yalnızca akademik gelişimlerini değil aynı zamanda kişisel gelişimlerini de destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %36'sı kendini geliştirme amacı ile pedagojik formasyon eğitimi aldığını ifade etmektedir. Buradan öğrencilerin yalnızca iş bulmak için değil, aynı zamanda kendilerini geliştirmek için de eğitim aldıkları ve aldıkları eğitimin de bunun için yeterli olduğunu göstermektedir. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar neticesinde ulaşılan bu sonuç, öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimi mesleki kazanımın yanında kendilerini hayata hazırlayan bir eğitim olarak gördüklerini göstermektedir.

Öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminin kendilerini hazırladığını düşündükleri alan ile kariyer planlamaları arasında yapılan analizde, anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$X^2(sd=9, n=288)=29,335; p<0,05$]. Bu analiz neticesinde öğrencilerin büyük bir kısmının (%80) pedagojik formasyon eğitiminin kendilerini hayata hazırladığını düşünmesi dikkate değerdir. Bu durum dersin işleniş şeklinde akademisyenlerin sunmuş olacağı örnekler ve materyaller konusunda zenginleşmeye gitmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin pedagojik formasyon dersleri içerisinde en çok verim aldıkları dersler sırasıyla Öğretmenlik Uygulaması, Eğitim Psikolojisi ve Sınıf Yönetimi dersleri olmuştur.

²⁸ Ahmet Koç - Umut Kaya, "İmam Hatip Okullarına Öğretmen Yetiştiren 'Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı' Üzerine Bir Araştırma", *Geleceğin İnşasında İmam-Hatip Okulları* (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017), 2/219.

²⁹ Kasım Yıldırım vd., "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programındaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19/1 (2019), 434.

³⁰ Koç - Kaya, "İmam Hatip Okullarına Öğretmen Yetiştiren 'Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı' Üzerine Bir Araştırma", 2/215; Hatice Şingir - Zihni Koç, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı Öğrencilerinin Programla İlgili Görüşleri: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 22/4 (2018), 981.

³¹ Taner Altun, *Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançları, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2015), 102.

³² Zafer Kiraz - Fevzi Dursun, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Bu Eğitime İlişkin Algıları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 1020.

Literatüre bakıldığında Gün tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasına bakış açılarının benzer nitelikte olduğu görülmektedir.³³ Bu durum öğretmenlik uygulamasının pedagojik formasyon eğitimi alan öğrenciler tarafından önemsendiğini ve faydalı bulunduğunu gösterir niteliktedir. Bu durumu destekleyen bir diğer görüş de öğrencilere göre pedagojik formasyon derslerinin geliştirilmesi gereken yönleri arasında Öğretmenlik Uygulaması dersinin süresinin uzatılmasını talep etmeleridir.

Demirtaş ve Kırbaç tarafından yapılmış olan çalışmada, pedagojik formasyon sertifika programı öğrencilerine göre, formasyon eğitimi kapsamında aldıkları en önemli dersler sırasıyla Rehberlik, Eğitim Psikolojisi ve Eğitim Bilimine Giriş dersleridir.³⁴ Bu veriler ışığında faydalanılan en önemli derslerde farklılaşma olduğu görülmektedir. Köybaşı ve Uğurlu tarafından yapılan çalışmada Öğretmenlik Uygulamaları dersine ilişkin öğrenci metaforlarının tamamı olumlu örneklem temaları içermektedir. Bu temaların en öne çıkanları öğretmenlik mesleğine hazırlayıcı olması ve uygulama ağırlıklı oluşudur. Benzer şekilde Eğitim Psikoloji dersine ilişkin tüm metaforlar da olumludur ve öne çıkan temalar da analitik incelemeye dönük olması ile kritik öneme sahip olmasıdır. Sınıf Yönetimi dersine dair metaforların çoğu da olumlu temalardır. Bu derslerin yanında Öğretim Teknolojileri dersine yönelik metaforların da tamamının olumlu olduğu görülmektedir.³⁵ Bu durum örneklem gruplarının, Öğretim Teknolojileri dersinde farklılaşmış olduklarını göstermektedir.

Ecer'in makalesinde, Öğretmenlik Uygulaması dersinin katılımcıların tamamı tarafından gerekli ve önemli görüldüğü saptanmaktadır. İlk kez T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin 2018 yılı Haziran sayısında yer alan, 2021 yılında tekrar vurgulanan ve ilk defa 2022-2023 yılında uygulanan öğretmenlik uygulamasının iki döneme çıkarılması hakkında katılımcılar olumlu geri dönüşlerde bulunmuşlardır. Bu dönüşlerin yanında uygulama okullarının değişmesinin tecrübe açısından katkı sağlayacağı belirtilmektedir.³⁶

Yukarıdaki veriler ışığında öğretmenlik uygulaması dersi teorik ile pratik bilginin sentezlenmesine imkân sunduğu için öğrenciler tarafından uygulama sahasına yönelik ilk adım olarak görülmektedir. Nitekim literatürdeki çalışmalar da bu bulguyu destekler niteliktedir.³⁷

Araştırmaya katılan öğrencilere göre öğretmenlik bilgi ve becerisi ile kendi bilgi ve becerilerine en az katkı sağlayan ders, Eğitim Bilimine Giriş dersi olarak görülmektedir. Bu dersi sırasıyla Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Öğretim Teknolojileri ve Sınıf Yönetimi dersleri takip etmiştir.

Tabloların sonuçlarından hareketle, öğrencilerin teorik ve giriş dersi mahiyetinde olması sebebiyle Eğitim Bilimlerine Giriş dersini belirtmiş olabileceklerini söylemek mümkündür. Nitekim Önen ve Koçak tarafından yapılan çalışmada Eğitim Bilimleri dersini gereksiz ve faydasız bulanların ortalaması da oldukça yüksektir.³⁸ Bu durumun dersin içerik yoğunluğundan kaynaklanabileceği ve bu sebeple dersin geliştirilmesi gerektiği fikrini akla getirmektedir.

Öğrencilerin Ölçme ve Değerlendirme dersine yönelik olumsuz görüş belirtmelerinde, dersin çok detaylı işlenmesi bunun yanında dersin pratik hayattaki karşılığının öğrenciye tam olarak aktarılamaması etkili olabilir. Bu konuda Kaya tarafından yapılan bir çalışmada öğrencilerin Ölçme ve Değerlendirme dersine

³³ Ayşegül Gün, "İlahiyat Alanında Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Gözüyle Din Dersi Öğretmenleri", *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/24 (2020), 148.

³⁴ Demirtaş - Kırbaç, "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri", 145.

³⁵ Fatma Köybaşı - Celal Teyyar Uğurlu, "Üniversite Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Derslerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 46 (2018), 213-214.

³⁶ "T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 84/2729-Ek (Haziran 2018), 2001-2046; "T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 84/2767-Ek (Eylül 2021), 1047-1066; Ecer, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Beklentileri", 174-175.

³⁷ Celal Gülşen - Hicran Çetin Gündüz, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlik Uygulamasına Yönelik Görüşleri", *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2/3 (2016), 879; Türkan Argon - Meltem A. Kösterelioğlu, "Öğretmenlik Mesleği ve Okul Deneyimi Dersleri", *Millî Eğitim Dergisi* 40/186 (2010), 274-275.

³⁸ Canan Koçak - A. Seda Önen, "Öğretmenlik Mesleğinde İlk Adım... Eğitim Bilimlerine Giriş Dersine Yönelik Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29/29 (2011), 66.

yönelik olumsuz bir yaklaşım geliştirmedikleri ve derse önem verdikleri ortaya çıkmaktadır. Bu ders hakkında Kaya, akademik konuların ağırlıklı olduğu daha çok akademisyenleri ilgilendiren teorik konuların işlenmesinden ziyade öğrencilerin daha aktif olabilecekleri; öğrencilere sınav kâğıdı hazırlatma ve değerlendirme yapma gibi etkin oldukları ve uygulamaya yönelik ders planlamasının yapılması gerektiğini belirtmektedir.³⁹ Benzer bir görüşü Köybaşı ve Uğurlu'nun çalışmasında da görmek mümkündür.⁴⁰

Sınıf Yönetimi dersinin en az verim alınan üçüncü ders olarak görülmesi dikkat çekicidir. Nitekim Sınıf Yönetimi dersi, öğrencilerin en çok verim aldıkları üçüncü ders olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu durum bazı öğrenciler tarafından Sınıf Yönetimi dersinin çok verimli geçtiği bazı öğrenciler tarafından ise beklenen verimde geçmediğini göstermektedir. Nitekim yukarıda belirtilmiş olan üniversiteler arasındaki farklılaşmada Sınıf Yönetimi dersinin yer alması bu durumu destekler niteliktedir.

Öğretim teknolojileri dersine yönelik olumsuz tutumun gelişmesinde ise dersin işleniş biçiminin ve sınıf mevcutlarının etkili olabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim öğrencilerin uygulamaya yönelik dersleri önemseydiği bilinmekle birlikte fiziksel ortam sebebiyle dersin tam olarak istenen verimde işlenemediğine dair görüşler de mevcuttur. Bu konuda alan yazına bakıldığında Alım, derslerin teorik ve pratik ders sürecinin peş peşe yapılabileceğini veya dönemlere ayrılabilceğini belirtmektedir.⁴¹ İliç de dersin teorik bir boyutta olmasının olumsuz bir durum olduğunu ifade etmektedir.⁴² Bu konudaki bir diğer öneri ise derslerde materyalin ve teknolojinin en günceli takip etmesi ve hayat ile iç içeliğinin sağlanmasıdır.

Verilerden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde; pedagojik formasyon eğitiminde öğrencilerin ezbeyp ders geçmeye yarayacak bilgilerden daha ziyade öğretim süreçlerinde aktif olarak kullanabilecekleri yöntemlerle tanışmak istedikleri görülmektedir. Bu nedenle de öğrenciler tarafından uygulamalı dersler teorik derslere kıyasla daha verimli olarak değerlendirilmiştir. Derslerin verimliliğinin artması için de alanında uzman kişilerin özellikle de teknik bilgiler gerektiren Ölçme ve Değerlendirme gibi derslerin alanda ihtisas yapmış kişilerce verilmesi verimliliğin artmasını sağlayabilir.

Öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin eğitim becerilerine katkısına dair görüşlerinin incelendiği analizde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir [$X^2(sd=12, n=288)=35, 430; p<0,05$]. Bu doğrultuda öğrencilerin büyük bir kısmı (%89,6), pedagojik formasyon eğitiminde uygulamalı derslerin eğitim becerilerine doğrudan veya kısmen katkı sağladığını ifade etmişlerdir

Öğrenci görüşlerinden hareketle, öğrencilerin uygulama derslerinin doğrudan öğretmenlik bilgi ve becerisine katkı sağladığını ve özgüvenlerini geliştirmekte olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Alan yazına bakıldığında pedagojik formasyon dersleri ile ilgili yaşanan problemlerin başında uygulamaya ve staja yönelik problemlerden bahsedilmektedir. Öğrencilerin en çok tecrübe edindikleri kısım olması hasebiyle, uygulamanın öğretmenlik becerisi açısından önemini gözler önüne sermektedir.⁴³ Bu konuda Ecer tarafından yapılan çalışmada, çalışmaya katılan tüm öğrenciler uygulama dersinin önemli ve gerekli olduğunu belirtmişlerdir.⁴⁴ Bu hususun öğrencilerin teorik öğrenmeleri pratiğe dökme isteğinden geldiğini söylemek mümkündür. Benzer şekilde Kaya, yapmış olduğu çalışmada Ölçme ve Değerlendirme derslerinde sonuç odaklı değil süreç odaklı bir yöntemin takip edilmesi gerektiğini; test ve madde analizleri gibi sadece teknik konulara ağırlık verilmeyip sınav kâğıdı hazırlama, sınav kâğıdını değerlendirme gibi uygulamaların yapılmasını, öğretimin pratik hayata aktarılması gerektiğini belirtmiştir.⁴⁵

³⁹ Umut Kaya, "İlahiyat Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersi Tutumları", *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 141-143.

⁴⁰ Köybaşı - Uğurlu, "Üniversite Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Derslerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar", 213.

⁴¹ Mete Alım, "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme (ÖTMG) Dersinin Önemi ve Öğretim Sürecine İlişkin Öneriler", *Doğu Coğrafya Dergisi* 12/17 (2011), 258.

⁴² Ulaş İliç, "Öğretmen Adayları İçin Yeni Bir Ders: Öğretim Teknolojileri", *Milli Eğitim Dergisi* 50/230 (2021), 700.

⁴³ Berna Ürün Karahan - Selma Erdağı Toksun, "Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Gruplarındaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* 7/3 (2018), 1990.

⁴⁴ Ecer, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Beklentileri", 175.

⁴⁵ Kaya, "İlahiyat Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersi Tutumları", 142.

Pedagojik formasyon eğitiminin eğitim teknolojileri kullanma becerisine etkisi ile öğrencilerin kariyer planlamalarına yönelik yapılan analizde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir [$X^2(sd=12, n=288)=17,774$; $p>0,05$]. Araştırmaya katılan öğrencilerin %84,7'si pedagojik formasyon eğitiminin, eğitim teknolojisi kullanma becerilerini doğrudan veya kısmen olarak katkı sağladığını ifade etmiştir.

Alan yazına bakıldığında Demirtaş ve Kırbaç tarafından yapılan araştırmada halihazırda görev yapan öğretmenlerin belirli aralıklarla pedagojik formasyon dersi almasının gerekliliği üzerine bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu görev yapan öğretmenlerin de belirli aralıklarla pedagojik formasyon derslerini alması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu görüşü belirtmelerinde çağımızın teknoloji çağı olması, teknolojinin hızla ilerlemesi ve gelişen teknolojiyi eğitim alanında takip etmede pedagojik formasyon derslerinin önemli bir katkısı olabileceği etkili olmuştur.⁴⁶

Koç tarafından yapılan çalışmada, genç öğretmenlerin daha kıdemli öğretmenlere nazaran kendilerini yeni ölçme ve değerlendirme tekniklerini kavrama ve uygulamada; iletişim alanındaki gelişmeleri takip etme konusunda biraz daha yeterli gördükleri belirtilmiştir.⁴⁷ Delen, Şen ve Erdoğan tarafından yapılan çalışmada ise katılımcıların zengin alan bilgisine sahip olmalarının yanında teknolojinin eğitimle birleştirilmesinde sıkıntılar meydana gelmiş olduğu belirtilmiştir. Nitekim günümüzde öğretmenlerin problemi teknolojinin ulaşılabilirliği olmaktan çıkmış, teknolojinin sınıf etkinliklerine uygulanabilirliği olmuştur. Bu nedenle ilgili makalede pedagojik formasyon öğrencilerine eğitim teknolojilerinin kullanımı ile ilgili ek derslerin verilmesi teklif edilmiştir.⁴⁸ Bu çalışmaların yanında Aslan ve Kuzu tarafından yapılan çalışmada içerik geliştirme, etkileşimli nesne geliştirme, problem çözme ve yaratıcılık alt yeterliliklerinde en düşük yeterliliğe sahip branşlar arasında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi alanı yer almıştır. Bu duruma derslerin daha soyut nitelikte olup içeriği doğrudan teknolojiye entegre etmenin emek istediği varsayımını sunmak mümkündür.⁴⁹ Bu sebeple pedagojik formasyon derslerinde teknolojik bilgi ve becerinin üzerinde daha çok durulması ve uygulamalara yer verilmesi oldukça önemlidir.

Pedagojik formasyon eğitiminin bilgi üretme noktasındaki katkısı ile öğrencilerin kariyer planlamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [$X^2(sd=12, n=288)=31,895$; $p<0,05$]. Araştırmaya katılan öğrencilerin %82,6'sı pedagojik formasyon eğitiminin, bilgi üretme noktasında doğrudan veya kısmen katkı sağladığını ifade etmekteyken %17,4'ü ise pedagojik formasyon dersinin bilgi üretme bağlamında katkı sağlamadığını belirtmektedir.

Genel olarak pedagojik formasyon derslerinin öğrencilerin öğretme becerilerini geliştirdiğini ve özellikle bu derslerle öğrencilerin interdisipliner bir şekilde düşünmeye başladıklarını söylemek mümkündür.

Pedagojik formasyon eğitiminin öğretmenlik becerisi kazandırma noktasında katkısının kariyer planlamasına göre dağılımında anlamlı bir farklılık tespit edilmiş olup [$X^2(sd=12, n=287)=36,491$; $p<0,05$] araştırmaya katılan öğrencilerinin öğretmenlik becerisi kazandırma noktasında %92'sinin olumlu veya kısmen olumlu görüşte oldukları; %8'inin olumsuz görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Öğretmenlik bilgi ve becerileri konusunda öğrencilerin uygulamaya ve teknolojik alana vurgu yapmış oldukları görülmektedir. Öğrenciler derste öğrenmiş oldukları bilgi ve becerileri, öğretmen olduktan sonra uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Bu durumda dikkat çeken noktalardan biri özellikle teknolojik alanda öğrenilen bilginin faydasız olduğunun hiçbir şekilde söylenmemiş oluşudur.

⁴⁶ Demirtaş - Kırbaç, "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri", 149-150.

⁴⁷ Ahmet Koç, "İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2014), 141.

⁴⁸ İbrahim Delen vd., "Türkiye'deki Formasyon Programının İncelenmesi: Öğretmen Adaylarının Teknolojik ve Pedagojik Alan Bilgisi", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 9/2 (2015), 271.

⁴⁹ Ahmet Aslan - Hilal Kuzu, "Teknoloji Destekli Öğretmen Gelişimi Kapsamında Ortaöğretim Öğretmenlerinin Teknolojik Formasyon Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Van İli Örneği)", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 22/85 (2023), 18.

Alan yazına bakıldığında Dalgıç, Doyran ve Vatanartıran tarafından yapılan araştırmada ücretli öğretmenlik yapan katılımcıların, kendileri öncesinde pedagojik formasyon derslerini almamalarına rağmen tamamının pedagojik formasyon dersi almadan öğretmenlik yapmayı yanlış buldukları belirtilmiştir.⁵⁰ Benzer şekilde Demirtaş ve Kırbaç tarafından yapılan araştırmada da katılımcıların çoğunluğu pedagojik formasyon dersi almadan herhangi bir kurumda öğretmenlik yapmayı uygun görmediklerini söylemişlerdir.⁵¹ Bu durum pedagojik formasyon derslerinin eğitim becerilerine sağladığı katkının da bir göstergesidir.

Öğrencilerin kariyer planlamaları ile pedagojik formasyon eğitiminin kendilerini geliştirmedeki katkı oranının incelendiği analizde öğrencilerin %63'ünün soruya olumlu yanıt verirken %30'unun da etkisinin kısmen olduğunu ifade ettiği görülmüştür. Yalnızca %7'lik bir kısım, pedagojik formasyon derslerinin kendilerini geliştirmede etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu kanaat daha önce farklı alanlarda yapılan çalışmalarda da benzerlik göstermektedir. Can'ın yaptığı çalışmada fizik, kimya, matematik ve hemşirelik alanındaki öğrencilerin de %60 oranında pedagojik formasyon eğitiminden memnun oldukları gözlemlenmiştir.⁵² Kiraz ve Dursun'un yaptıkları çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiş ve pedagojik formasyon eğitiminin genel olarak kişiyi geliştirdiği düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir.⁵³ Yıldırım, Alpaslan ve Ulubey'in birlikte yaptıkları çalışmada da öğretmen adaylarının formasyon programının kendilerini yeniliklere açık olmalarına katkı sağladığını, özgüven ve iletişim becerisi noktasında geliştiklerini belirttiklerine rastlanmaktadır.⁵⁴

Bununla birlikte yapılan benzer bir çalışmada da pedagojik formasyon eğitiminin kişiyi geliştirmeye katkısının olmasının yanı sıra eğitimin süresinden, öğretim üyesinden ya da dersin işlenişinden kaynaklanan farklılaşmaların öğrencilerin eğitimin katkısına olan algısına dair değişiklikler meydana getirdiği saptanmaktadır.⁵⁵ Bundan dolayı çalışmamızda elde edilen %62'lik oranın daha yüksek olabilmesi için zikredilen hususlara dikkat etmek gerekmektedir.

Din görevlisi olarak çalışmayı düşünen öğrencilerin %70'inin pedagojik formasyon derslerinin kendilerini geliştirmede etkili olduğunu belirtirken öğretmen olmak isteyen öğrencilerin ise yaklaşık %68'inin bu soruya olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Yükseköğretim kurumunda çalışmayı hedefleyen öğrencilerin de %60'ı eğitimden verim aldığını ifade etmişlerdir. Genele bakıldığında ise örneklem grubundaki öğrencilerin yarısından fazlasının bu eğitimden verim aldığı tespit edilmektedir. Kariyer planlaması farklı olan öğrencilerden oluşan örneklem grubunda memnuniyet oranının yüksek çıkması, öğrencilerin çoğunluğunun pedagojik formasyon eğitimi konusunda olumlu algıları olduğunu ve kendilerini geliştirmede gerekli gördüklerini göstermektedir. Buna göre pedagojik formasyon eğitiminin yalnızca öğretmenliğe değil aynı zamanda insanla iletişim halinde olunan diğer alanlarda da işlevsel olduğu yargısının olduğunu söylemek mümkündür.

Yapılan analizler neticesinde pedagojik formasyon eğitiminin öğrencileri geliştirme düzeyleri ile okudukları üniversite arasında herhangi bir anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. [$X^2(sd=8, n=293)=8,751; p>0,05$] Buna göre genel olarak üniversitelerdeki pedagojik formasyon eğitiminin ortalamasının üstünde bir gelişim sağladığı söylenebilir.

Öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminin Diyanet personeli olma durumunda işe yararlılığı hakkındaki görüşleri ile kariyer planlamaları hakkında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [$X^2(sd=12, n=288)=35,096; p<0,05$]. Yapılan detaylı analiz sonucunda, örneklem grubunun yaklaşık %72'sinin çalışmak

⁵⁰ Dalgıç vd., "Ücretli Öğretmenlerin, Katıldıkları Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Deneyimleri", 47.

⁵¹ Demirtaş - Kırbaç, "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri", 145-146.

⁵² Şendil Can, "Pedagojik Formasyon Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Düşünceleri", *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 18/1 (2017), 604.

⁵³ Kiraz - Dursun, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Bu Eğitime İlişkin Algıları", 1023.

⁵⁴ Özgür Ulubey - Kasım Yıldırım, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programının Öğretmenlik Becerilerinin Gelişimine Katkısının İncelenmesi", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14/40 (28 Aralık 2017), 19.

⁵⁵ Dalgıç vd., "Ücretli Öğretmenlerin, Katıldıkları Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Deneyimleri", 46.

istedikleri alan fark etmeksizin pedagojik formasyon eğitiminin Diyanet İşleri Başkanlığında çalışsalar da kendilerine katkısı olacağını düşündüğü görülmektedir. Ayrıca hedefi Diyanet İşleri Başkanlığında çalışmak olan öğrencilerin hiçbirinin bu soruya olumsuz yanıt vermemesi önemli bir noktadır. Buradan da anlaşılmaktadır ki genel olarak öğrenciler, pedagojik formasyon eğitimi; yalnızca öğretmen olmayı hedefleyen öğrencilerin değil aynı zamanda din görevlisi olmayı hedefleyenlerin de alması gerektiğini düşünmektedirler.

Pedagojik formasyon eğitiminin kişiye kazandırdığı öncelikli yeterlikler sorusundan elde edilen frekans değerlerinin toplamına göre; pedagojik formasyon eğitiminin öğrenciler açısından kendilerine en çok kazandırdığı yetenek, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme ile öğrenciye yaklaşım olarak tespit edilmiştir. Daha önce yapılan çalışmalarda da öğrencilerin fakültede aldıkları genel öğretim bilgilerinin yeterli olduklarını düşündükleri görülmektedir.⁵⁶

Öğretmen olduklarında en çok hangi alanda sorun yaşayacaklarına dair soruya öğrenciler mevzuat bilgisinde zorluk yaşayacaklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte sorun yaşanacağı düşünülen alanların başlıcaları arasında eğitim öğretimi planlama, öğretme ve öğrenme sürecini yönetme ile öğrenme ortamını oluşturma gelmektedir. Bir önceki tabloda pedagojik formasyon eğitiminin kişiye öncelikli olarak kazandırdığı yeterliklerin başında gelen öğretme ve öğrenme sürecini yönetme, burada bir problem alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan öğrencilerin pedagojik formasyon eğitiminden en çok bu yönde bir yeterlik beklentisi olduğu fakat bu beklentinin yeterince karşılanamadığı sonucuna ulaşılabilir. Bu sebeple pedagojik formasyon eğitiminde, süreç yönetimi üzerinde ivedilikle durulması öğrencilerin ihtiyacını karşılayabilir. Daha önce yapılan çalışmalarda da öğrencilerin, sınıf yönetimini sağlama ile öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama konusunda sorun yaşayacaklarını düşündükleri görülmektedir.⁵⁷ Sever ve diğerlerinin yaptığı çalışmada da öğrencilerin sınıf yönetimi ile mesleki beceriler noktasında zorluklar yaşayacaklarını düşündükleri ortaya konulmuştur.⁵⁸ Benzer bir sonucun çalışmamızda yinelenmesi, pedagojik formasyon eğitime dair sorunların benzer olduğu ancak bu konu üzerinde yeterli çalışmanın yapılmadığını göstermektedir.

Yapılan anket çalışmasında açık uçlu sorulara verilen cevaplar neticesinde şu temaların ortaya çıktığı görülmektedir: Öğrenciyi tanıma, anlama ve iletişim kurma, kendini geliştirme, öğretmenliğe hazırlama, ders içerikleri. Öğrenciyi tanıma, anlama ve iletişim kurma noktasında pedagojik formasyon derslerin olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. Ders içerikleri noktasında derslerin daha çok uygulamaya yönelik olması bu soru kapsamında da dile getirilmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dersleri çok fazla teorik bulmakta, pratiğe az yer verildiğini düşünmektedir. Derslerde uygulamalı yöntemlerin daha fazla yer almasının öğrenmede daha etkili ve verimli olacağını ifade etmektedirler. Yine az sayıda da olsa bazı öğrenciler ders içeriklerinin gereksiz yoğunlukta olduğunu, bazı tekrarların yer aldığını, güncel hayata dokunan anlatımların olmadığını dile getirmişlerdir. Yine alan dersleri ile zorunlu olarak alınıyor olmasının zamanın yeterliliği ve dönemin yoğunluğu açısından sorunlar oluşturabileceği dile getirilmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın verileri ışığında ilahiyat fakültelerinde pedagojik formasyon dersleri ile ilgili şu önerileri yapmak mümkündür:

✓ Katılımcıların en çok verim aldıkları dersin Öğretmenlik Uygulaması dersinin olmasından hareketle öğretmenlik uygulaması dersinin tüm fakültelerde iki dönem olarak işlenmesi noktasında birlik sağlanmalıdır.

✓ Pedagojik formasyon eğitimi verilirken sahada çalışan gönüllü öğretmenlerin derslere katılmasına, deneyimlerini paylaşmalarına imkan sağlanmalıdır. Böylece öğrencilerin, ders aldıkları akademisyenlerin tecrübeleri ve aldıkları öğretmenlik uygulaması dersine ilave olarak ilköğretim ve

⁵⁶ Keyifli, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması ile İlgili Görüşleri", 53.

⁵⁷ Ayşegül Gün, "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Yeterlik Algıları ve Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Görüşleri: Amasya Üniversitesi Örneği", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 (2017), 146.

⁵⁸ Demet Sever vd., "Problems That Pedagogical Formation Certificate Program Students Think That They Will Encounter in Their Professional Lives", *Anadolu Journal Of Educational Sciences International* 5/2 (10 Kasım 2015), 7.

ortaöğretimde çalışan farklı öğretmenlerin meslekî deneyimlerinden de istifade etmeleri sağlanmış olur. Ayrıca bu yöntemin, dersin işleniş noktasında da akıcı ve ilgi çekici bir deneyim oluşturması beklenebilir.

✓ Öğretmen adayları meslek hayatlarında en çok mevzuat bilgisi noktasında zorluk yaşayacaklarını düşünmektedirler. Bu sebeple pedagojik formasyon derslerinin içeriğine, daha fazla mevzuat bilgisi eklenmesi düşünülebilir. Öğretmenlerin hakları ve sorumlulukları hakkında daha fazla bilgi verilmelidir.

✓ Bu çalışmadan hareketle pedagojik formasyon eğitimi sürecindeki uygulamalı derslerin içeriğine dair, öğrenci ve akademisyen görüşlerine dayanan çalışmaların yapılmasını önermek mümkündür.

✓ Farklı branşlara sahip akademisyenlerin vermiş oldukları pedagojik formasyon derslerinin niteliğinin karşılaştırılması da yeni bir araştırma konusudur.

✓ Formasyon derslerinin verilisinde izlenen son yöntem olan dersler arasında seçmeli olarak alınmasının akademisyenlerin gözüyle nasıl sonuçlar doğurduğu da araştırılması gereken bir konu olduğu görülmüştür. Üniversitelerde izlenen bu yöntemin, alan derslerinin alınabilmesinde bir program daralmasına yol açmış olup olmadığı araştırılması gereken bir konu olarak durmaktadır.

Kaynakça

- Alım, Mete. "Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme (ÖTMG) Dersinin Önemi ve Öğretim Sürecine İlişkin Öneriler". *Doğu Coğrafya Dergisi* 12/17 (2011), 243-262.
- Altun, Taner. *Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlik İnançları, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2015.
- Argon, Türkan - Kösterelioglu, Meltem A. "Öğretmenlik Mesleği ve Okul Deneyimi Dersleri". *Milli Eğitim Dergisi* 40/186 (2010), 265-277.
- Aslan, Ahmet - Kazu, Hilal. "Teknoloji Destekli Öğretmen Gelişimi Kapsamında Ortaöğretim Öğretmenlerinin Teknolojik Formasyon Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Van İli Örneği)". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 22/85 (2023), 1-24.
- Aydın, Muhammet Şevki. *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*. İstanbul: Dem Yayınları, 3. Basım, 2016.
- Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 3. Basım, 2014.
- Bayraktar, Ahmet. *İlahiyat Eğitiminin Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz Yeterlik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerilerine Katkısı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans, 2014.
- Büyüköztürk, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık, 2017.
- Can, Şendil. "Pedagojik Formasyon Programı Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Düşünceleri". *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* 18/1 (2017), 595-611.
- Çapcıoğlu, Fatma - Kızılabdullah, Yıldız. "Uygulama Öğretmeni ve Öğrencilerinin Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretmenlik Uygulaması Sürecine Yönelik Görüşleri". *Dini Araştırmalar* 23/58 (2020), 51-78. <https://doi.org/10.15745/da.797997>
- Çelik, Rahime. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Görüşleri". *Uluslararası Yüksek Din Eğitimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle)*. 2/229-244. Ankara: TDV Yayın Matbaacılık, 1. Basım, 2019.
- Çetinel, Hasan. "Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine Yönelik Beklentileri". *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 8/2 (2022), 1541-1575. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1182707>
- Dalgıç, Gülay vd. "Ücretli Öğretmenlerin, Katıldıkları Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Deneyimleri". *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi* 11 (2012), 39-54.
- Delen, İbrahim vd. "Türkiye'deki Formasyon Programının İncelenmesi: Öğretmen Adaylarının Teknolojik ve Pedagojik Alan Bilgisi". *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi* 9/2 (2015), 252-274.
- Demirtaş, Hasan - Kırbaç, Metin. "Pedagojik Formasyon Sertifika Programı Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Eğitimine İlişkin Görüşleri". *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6/2 (2016), 138-152.
- Ecer, Münir. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Beklentileri". *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 35 (2024), 160-177. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1387964>
- Ev, Halit. *Türkiye'deki Yüksek Din Eğitimi Kurumları Programlarının Öğretmen Yetiştirme Bakımından Değerlendirilmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora, 1999.
- Gülşen, Celal - Gündüz, Hicran Çetin. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenlik Uygulamasına Yönelik Görüşleri". *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2/3 (2016), 870-883.
- Gün, Ayşegül. "İlahiyat Alanında Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Gözüyle Din Dersi Öğretmenleri". *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/24 (2020), 129-158.
- Gün, Ayşegül. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Yeterlik Algıları ve Pedagojik Formasyon Programına İlişkin Görüşleri: Amasya Üniversitesi Örneği". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8 (2017), 125-171. <https://doi.org/10.18498/amaufid.325833>

- İlic, Ulaş. "Öğretmen Adayları İçin Yeni Bir Ders: Öğretim Teknolojileri". *Milli Eğitim Dergisi* 50/230 (2021), 689-704.
- Kaya, Mevlüt - Nazıroğlu, Bayramali. "İlahiyat Fakültelerinde Pedagojik Formasyon Derslerinin Tarihi Gelişimi". *Modern Dönemde İlahiyat Eğitimi, Müfredatı ve Yöntem Tartışmaları (Çalıştay)*, 125-141.
- Kaya, Umut. "İlahiyat Öğrencilerinin Ölçme ve Değerlendirme Dersi Tutumları". *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 12 (2021), 121-145.
- Kaya, Umut. *Öğrenci Görüşlerine Göre İlahiyat Fakülteleri*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020.
- Keyifli, Şükrü. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Uygulaması İle İlgili Görüşleri: D.E.Ü İlahiyat Fakültesi Örneği". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (2020), 39-65. <https://doi.org/10.21054/deuifd.767893>
- Kiraz, Zafer - Dursun, Fevzi. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Alan Öğretmen Adaylarının Bu Eğitime İlişkin Algıları". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 11/3 (2015), 1008-1028. <https://doi.org/10.17860/efd.37544>
- Koç, Ahmet. "İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 25 (2014).
- Koç, Ahmet - Kaya, Umut. "İmam Hatip Okullarına Öğretmen Yetiştiren 'Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı' Üzerine Bir Araştırma". *Geleceğin İnşasında İmam-Hatip Okulları*. 2/209-235. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017.
- Koçak, Canan - Önen, A. Seda. "Öğretmenlik Mesleğinde İlk Adım... Eğitim Bilimlerine Giriş Dersine Yönelik Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi". *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 29/29 (2011), 59-72.
- Köybaşı, Fatma - Uğurlu, Celal Teyyar. "Üniversite Öğrencilerinin Pedagojik Formasyon Derslerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforlar". *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 46 (2018), 198-222.
- Nevzat Yaşar Aşıkoğlu. "İlahiyat Fakültelerinin Eğitim Öğretime Katkıları ve Kaliteye Yolculuk". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/1 (2005), 1-9.
- Sever, Demet vd. "Problems That Pedagogical Formation Certificate Program Students Think That They Will Encounter in Their Professional Lives". *Anadolu Journal Of Educational Sciences International* 5/2 (10 Kasım 2015). <https://doi.org/10.18039/ajesi.35496>
- Şingir, Hatice - Koç, Zihni. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programı Öğrencilerinin Programla İlgili Görüşleri: Gazi Eğitim Fakültesi Örneği". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* 22/4 (2018), 971-992.
- Şimşek, Ali. "Araştırma Modelleri". *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 215. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Şimşek, Hasan - Yıldırım, Ali. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 12. Basım, 2021.
- Uçar, Recep. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Profili, Akademik Eğilimleri ve Aldıkları Eğitime İlişkin Memnuniyet Algıları (İnönü Üniversitesi Örneği)". *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/2 (2017), 105-178.
- Ulubey, Özgür - Yıldırım, Kasım. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programının Öğretmenlik Becerilerinin Gelişimine Katkısının İncelenmesi". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14/40 (28 Aralık 2017), 1-30.
- Ürün Karahan, Berna - Erdağı Toksun, Selma. "Eğitim Fakültesi ve Pedagojik Formasyon Gruplarındaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi* 7/3 (2018), 1976-1994.
- Yıldırım, Kasım vd. "Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifika Programındaki Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Motivasyonlarının İncelenmesi". *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 19/1 (2019), 428-439. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-455882>
- İlahiyat Formasyon Programları*. T.C. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2017.

- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2021/lisans.php?y=202210329>
- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2022/lisans.php?y=202210329>
- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210329) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=202210329>
- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2021/lisans.php?y=202210330>
- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2022/lisans.php?y=202210330>
- "İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi - İlahiyat (202210330) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=202210330>
- "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2021/lisans.php?y=105611262>
- "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2022/lisans.php?y=105611262>
- "İstanbul Üniversitesi - İlahiyat (105611262) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=105611262>
- "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2019/lisans.php?y=107210465>
- "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/2020/lisans.php?y=107210465>
- "Marmara Üniversitesi - İlahiyat (107210465) | YÖK Lisans Atlası". 17 Mayıs 2024. Erişim 17 Mayıs 2024. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans.php?y=107210465>
- "Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 42/2021 (1979).
- "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar". Milli Eğitim Bakanlığı. Erişim 24 Aralık 2024. https://personel.meb.gov.tr/upload/Kimler_ogretmen_olur.pdf
- Millî Eğitim Temel Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu. 1739 3 (1973).
- Millî Eğitim Temel Kanunu, Millî Eğitim Temel Kanunu. 1739 (14 Haziran 1973).
- Pedagojik Formasyona Yönelik Bilgilendirme*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu, 2023.
- "T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 84/2729-Ek (Haziran 2018), 2001-2046.
- "T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi" 84/2767-Ek (Eylül 2021), 1047-1066.